

OUWEGEM MOLENDAMSTRAAT NOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN
ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

OUWEGEM MOLENDAMSTRAAT

Nota Proefsleuvenonderzoek- 2018K303

DE GRAEVE A. & DE MAEYER W (MET BIJDRAGE VAN K. VAN DE VIJVER).

DOSSIERSAMENSTELLING

Arne De Graeve & Wouter De Maeyer

PROJECT

Ouwegem Molendamstraat: heraanleg/uitbreiding parking

Projectcode proefsleuvenonderzoek: 2018K303

Projectnaam: 18-OUW-MD

Identificatie bekrachtigde archeologienota: ID 2018E209

SOLVA Archeologierapport nr. 169

OPDRACHTGEVER

Gemeente Kruisem

contactpersoon: Peter Martens

Markt 1

9770 KRUISEM

peter.martens@zingem.be

OPDRACHTHOUDER

SOLVA

Projectteam: Archeologie

Gentsesteenweg 1B

9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Tel: 053/64 65 20

info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Erkend onroerend erfgoeddepot **SOLVA** archeologisch depot

p/a Industrielaan 25b

9320 EREMBODEGEM

Tel: 053/64 65 36

archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER: D/2018/12.857/33

Kaft: Foto tijdens het graven van één van de proefsleuven

*Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van **SOLVA**. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © **SOLVA***

INHOUDSTAFEL

Inhoud

1	SAMENVATTING.....	5
1.1	PLANMATIGE CONTEXT	5
1.2	WETTELIJK KADER	5
1.3	RESULTATEN	5
2	VERSLAG VAN RESULTATEN PROEFSLEUVEN	7
2.1	BESCHRIJVEND GEDEELTE	7
2.1.1	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	7
2.1.2	SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK	8
2.2	DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	9
2.2.1	VRAAGSTELLING	9
2.2.2	DE RANDVOORWAARDEN	9
2.2.3	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK.....	10
2.3	ASSESSMENTRAPPORT	17
2.3.1	SAMENVATTING VAN DE BEVINDINGEN VAN HET BUREAUONDERZOEK	17
2.3.2	BESCHRIJVING VAN DE AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET ONDERZOCHE GEBIED	18
2.3.3	ASSESSMENT VAN DE SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN	24
2.3.4	ASSESSMENT VAN DE VONDSTEN	41
2.3.5	ASSESSMENT VAN DE STALEN	42
2.3.6	CONSERVATIE-ASSESSMENT	42
2.3.7	DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED	42
2.3.8	CONFRONTATIE VAN DE BEVINDINGEN MET DE RESULTATEN VAN VOORGAANDE ONDERZOEKSFASES	44
2.3.9	DE VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED.....	44
2.4	BIBLIOGRAFIE	47
2.5	BIJLAGEN	48

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 17/01/2018)	7
Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 17/01/2018)	8
Figuur 3: Voorstel tot inplanting van de proefsleuven en proefputten binnen het projectgebied uit het verslag van resultaten van het bureauonderzoek (2018E209 (bron GRB: AGIV; digitaal aangemaakt op 25/05/2018)	12
Figuur 4: Inplantingsplan van de proefsleuven op het kadasterplan met indicatie van de werfweg (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).	14
Figuur 5: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 17/01/2018)	18
Figuur 6: Situering van de aangelegde profielen (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).	20
Figuur 7: Profielen: van links naar rechts, profiel 1 t.e.m. 9.	21
Figuur 8: Zone waar het eolische zand nog aanwezig is (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).	22
Figuur 9: Niet-gefaseerde allesporenkaart met projectie op het kadaster (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).	25
Figuur 10: Detail van de aangetroffen sporen (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).	26
Figuur 11: doorsnedes op context PS2-1.	27
Figuur 12: aardewerkvormen uit context PS2-1	28
Figuur 13: doorsnedes op context PS2-2.	30
Figuur 14: het aardewerk uit context PS2-2.	31
Figuur 15: context PS2-4 wordt oversneden door een recente uitgraving.	33
Figuur 16: doorsnede op spoor PS2-4.	34
Figuur 17: graf PS2-5 in grondvlak. De nis bevindt zich onderaan rechts.	36
figuur 18. Detail van de nis in het grondvlak	37
Figuur 19: doorsnedes op spoor PS2-5.	38
Figuur 20: Projectie van de CAI op het hoogtemodel, met weergave van de Romeinse vindplaatsen in de streek.	43
Figuur 21: Zone waar archeologisch erfgoed verwacht wordt (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 27/02/2019).	45

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

Het gemeentebestuur van Zingem wenst een parking gelegen aan de Molendamstraat in Ouwegem opnieuw aan te leggen en uit te breiden. Dit kadert – op termijn - binnen de aanleg van een nieuwe begraafplaats ten zuiden van het huidige projectgebied. De begraafplaats maakt echter nog geen deel uit van de vergunningsaanvraag en zal pas in een latere fase worden gerealiseerd.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de aanvraag tot **omgevingsvergunning** voor het heraanleggen en uitbreiden van de parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 RESULTATEN

Het gemeentebestuur van Zingem wenst een parking gelegen aan de Molendamstraat in Ouwegem opnieuw aan te leggen en uit te breiden. Dit kadert – op termijn – binnen de aanleg van een nieuwe begraafplaats ten zuiden van het huidige projectgebied. De begraafplaats maakt echter nog geen deel uit van de vergunningsaanvraag en zal pas in een latere fase worden gerealiseerd. De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d. 12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de aanvraag tot **omgevingsvergunning** voor het heraanleggen en uitbreiden van de parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.

De bodemingreep voor het volledige projectgebied (ca. 6300 m²) betreft het opbreken van de bestaande verharding en het afgraven van de teelaarde tot een maximale diepte van 56 cm. Lokaal worden diepere verstoringen verwacht voor het aanleggen van een DWA- en RWA-leiding (resp. 1 m en 2 m onder het bestaande maaiveld). Voor het zuidelijke gedeelte van het projectgebied, dat momenteel in gebruik is als onbebouwde landbouwgrond, betekent dit een nieuwe invulling van het terrein en een vergraving van de bodem. Voor het noordelijke deel aansluitend op de Molendamstraat is deze verstoring mogelijk minder ingrijpend, gezien dit deel reeds in gebruik is als parking en dus mogelijk reeds is verstoord.

Het **bureauonderzoek** toonde aan dat het projectgebied **landschappelijk** een interessante positie inneemt, op een heuvelflank langs de Scheldevallei. Bovendien zijn er weinig aanwijzingen voor erosie. Ook historisch betreft het een interessante situatie, gezien de ligging in de omgeving van de parochiekerk en

---

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 3.0 van 1 oktober 2018.

historische kern van Ouwegem. De oudste zekere vermelding van de kerk stamt uit 1123, maar de kerk zou mogelijk kunnen teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het projectgebied valt echter buiten de feitelijke historische kern van Ouwegem, in een gebied dat volgens de historische kaarten (18de eeuw en recenter) steeds gebruikt is als **landbouwgrond**. De aanwezigheid van grote percelen land binnen een zone die op de historische kaarten als kouter worden aangeduid, zou kunnen wijzen op een vroeg in cultuur brengen van deze gronden (volle middeleeuwen). De historische kaarten wijzen voor de post-middeleeuwse periode op een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom.

In **recentere periodes** is het noordelijk deel van het projectgebied echter door omgevingswerken in aanzienlijke mate geroerd. Behalve bebouwing ter hoogte van de Molendamstraat en een schuur of stal aan de overgang met de akkers, werd in de tweede helft van de jaren 2000 een **verharde parking** aangelegd op dit noordelijke deel. De zuidelijke percelen zijn echter steeds als **landbouwgrond** in gebruik gebleven.

Een proefsleuvenonderzoek (2018K303) moest meer duidelijkheid verschaffen over de antropogene relicten in de ondergrond. Dit diende te worden uitgevoerd volgens uitgesteld traject (Identificatie bekrachtigde archeologienota: ID 2018E209).

Het proefsleuvenonderzoek maakte duidelijk dat een **groot deel van het onderzochte terrein ernstig verstoord** was. Meer bepaald de zone van de **bestaande parking** was ernstig verstoord door (sub)recente activiteiten. Over het grootste deel van het terrein was te zien dat het eolische fijne gele zand bijna volledig was afgegraven. Hierdoor zijn ook de meeste antropogene sporen verdwenen.

Ook de **zone van het akkerland** is ernstig verstoord door zandwinning. Enkel in de **zuidoostelijke hoek van het terrein** was de oorspronkelijke bodemopbouw nog deels bewaard. Het is dan ook in deze zone dat er **vier graven uit de Romeinse periode** zijn teruggevonden. Ook hier moet echter opgemerkt worden dat deze zone met graven aan de oostelijke zijde verstoord werd door grote, recente, ingegraven kuilen.

De graven waren allen brandrestengraven die dateren uit de tweede - derde eeuw na Christus. Gezien de onderlinge positie van de graven gaat het hier waarschijnlijk om een "familiegrafveldje".

Aangezien er in de rest van het onderzoeksterrein geen sporen zijn teruggevonden, en ook het aangelegde kijkvenster geen bijkomende archeologisch relevante sporen heeft opgeleverd, is er beslist om de vier graven op te graven als onderdeel van het proefsleuvenonderzoek, alsook om deze grondig te rapporteren.

Gezien de aard van de globale bewaringstoestand van het terrein, de duidelijk afgelijnde zone waar nog sporen kunnen verwacht worden, de beperkte aangetroffen sporen en het reeds aangelegde kijkvenster waarbinnen alles werd opgegraven tijdens vooronderzoek en de beperkte bewaringsgraad van de sporen zelf is **verder archeologisch onderzoek kosten-baten niet aangewezen**. Bijkomend archeologisch onderzoek zou immers slechts een zeer beperkte extra kenniswinst met zich meebrengen.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN PROEFSLEUVEN

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 2018K303

Sitecode: 18-OUW-MD

Wettelijk depotnummer: D/2018/12.857/33

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie: Oost-Vlaanderen, Zingem, Molendamstraat (Figuur 1 en Figuur 2)

Bounding box:

punt 1: x= 95709,6 / y= 178079,09

punt 2: x= 95885,8 / y= 178179,95

Kadastrale gegevens:

Zingem, 2de afdeling, sectie A, percelen 1098f2, 1108a (partim), 1109 (partim), 1110 (partim), 1112 (partim) en 1113a (partim). Zie Figuur 2.

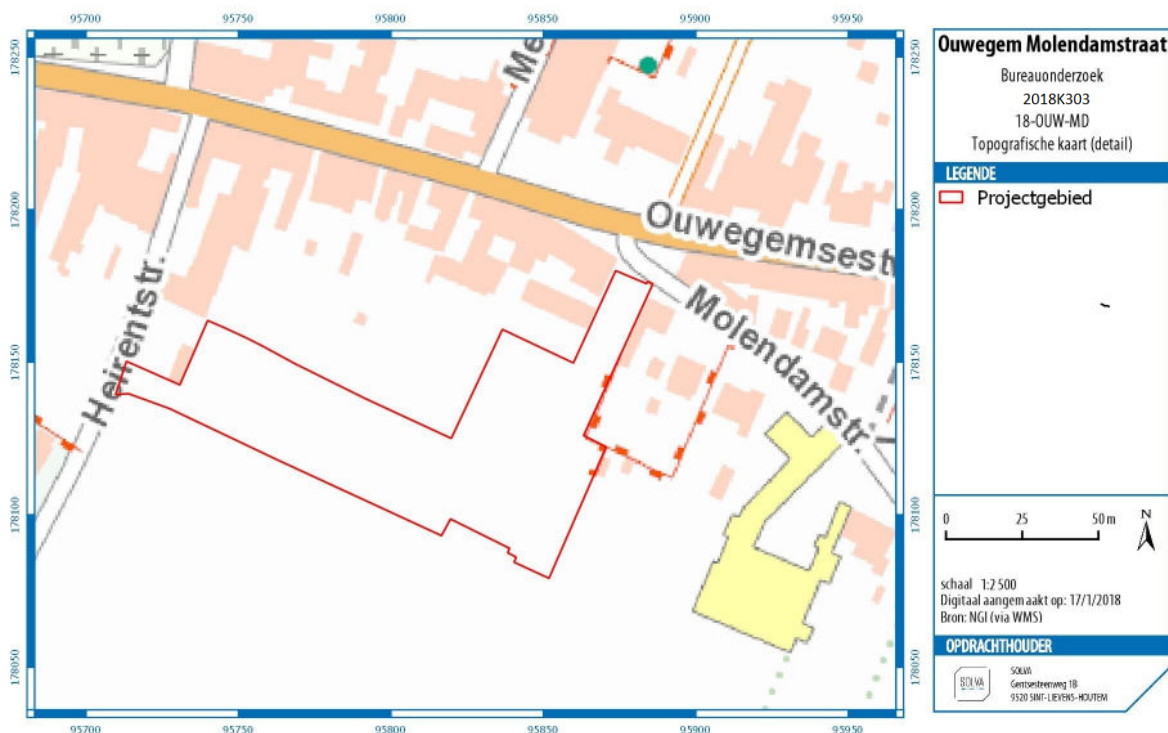
Topografische kaart: zie Figuur 1

Betrokken actoren en specialisten:

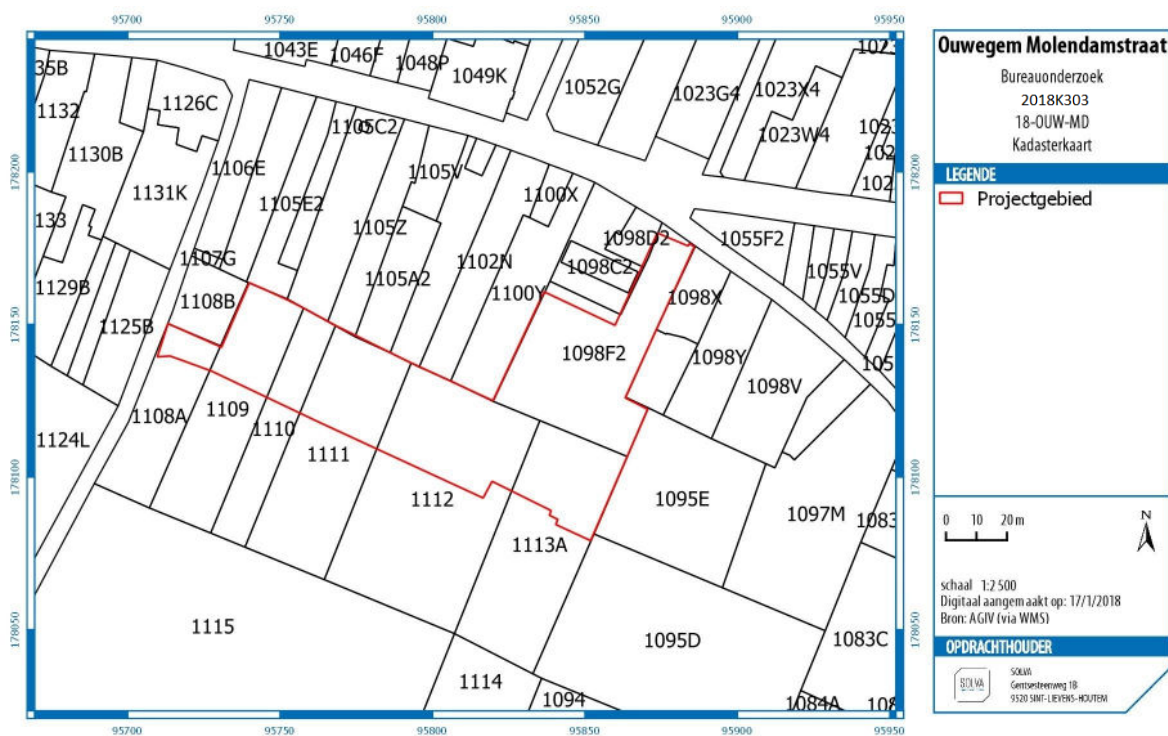
- Erkend archeoloog: Wouter De Maeyer
- Tekst: Arne De Graeve
- Kaartmateriaal: Sadi Maréchal en Wouter De Maeyer
- Redactie: Bart Cherretté
- Waardering botmateriaal: Katrien Van De Vijver (KBIN)

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing.

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 17/01/2018)

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 17/01/2018)

2.1.2 SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Het gemeentebestuur van Zingem wenst een parking gelegen aan de Molendamstraat in Ouwegem opnieuw aan te leggen en uit te breiden. Dit kadert – op termijn – binnen de aanleg van een nieuwe begraafplaats ten zuiden van het huidige projectgebied. De begraafplaats maakt echter nog geen deel uit van de vergunningsaanvraag en zal pas in een latere fase worden gerealiseerd. De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de aanvraag tot **omgevingsvergunning** voor het heraanleggen en uitbreiden van de parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.

De bodemingreep voor het volledige projectgebied (ca. 6300 m²) betreft het opbreken van de bestaande verharding en het afgraven van de teelaarde tot een maximale diepte van 56 cm. Lokaal worden diepere verstoringen verwacht voor het aanleggen van een DWA- en RWA-leiding (resp. 1 m en 2 m onder het bestaande maaiveld). Voor het zuidelijke gedeelte van het projectgebied, dat momenteel in gebruik is als onbebouwde landbouwgrond, betekent dit een nieuwe invulling van het terrein en een vergraving van de bodem. Voor het noordelijke deel aansluitend op de Molendamstraat is deze verstoring mogelijk minder ingrijpend, gezien dit deel reeds in gebruik is als parking en dus mogelijk reeds is verstoord.

Het **bureauonderzoek** toont aan dat het projectgebied **landschappelijk** een interessante positie inneemt, op een heuvelflank langs de Scheldevallei. Bovendien zijn er weinig aanwijzingen voor erosie. Ook historisch betreft het een interessante situatie, gezien de ligging in de omgeving van de parochiekerk en de historische kern van Ouwegem. De oudste zekere vermelding van de kerk stamt uit 1123, maar de kerk zou mogelijks kunnen teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het projectgebied valt echter buiten de feitelijke historische kern van Ouwegem, in een gebied dat volgens de historische kaarten (18de eeuw en recenter) steeds gebruikt is als **landbouwgrond**. De aanwezigheid van grote percelen land binnen een zone die op de historische kaarten als kouter worden aangeduid, zou kunnen wijzen op een vroeg in cultuur brengen van deze gronden (volle middeleeuwen). De historische kaarten tonen voor de post-middeleeuwse periode een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom.

In **recentere periodes** is het noordelijk deel van het projectgebied door omgevingswerken in aanzienlijke mate geroerd. Behalve bebouwing ter hoogte van de Molendamstraat en een schuur of stal aan de overgang met de akkers, werd in de tweede helft van de jaren 2000 een **verharde parking** aangelegd op dit noordelijke deel. De zuidelijke percelen zijn echter steeds als **landbouwgrond** in gebruik gebleven.

Op basis van de bureaustudie kan gesteld worden dat het projectgebied een zeker archeologisch potentieel heeft om, gelet op de ligging nabij de historische kern van de gemeente, aspecten rond vroege dorpsontwikkeling beter te begrijpen en in kaart te brengen. Dit potentieel wordt ook versterkt door een geplande aanleg op termijn van een begraafplaats op het aanpalende terrein.

Op een lokaal niveau kan eventuele archeologische informatie dus een bijdrage leveren aan de geschiedenis van Ouwegem. Op een regionaal en Vlaams niveau kan de ontwikkeling van cultuurlandschappen, koutercomplexen en dorpsontwikkeling tussen Leie en Schelde beter worden begrepen.

2.2 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.2.1 VRAAGSTELLING

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft tot doel informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. De meeste aandacht hierbij gaat uit naar de oudere periodes, aangezien er voor deze periodes geen informatie beschikbaar is. Hiertoe zijn volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen geformuleerd:

- Nagaan of er archeologische sporen bewaard zijn in het projectgebied onder de bouwvoor.
- Hoe goed zijn de archeologische sporen onder de bouwvoor bewaard?
- Van welke aard zijn deze sporen?
- Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen?
- Uit welke periode stammen de archeologische sporen? En hoe verhouden deze zich tot elkaar? En hoe verhouden ze zich tot het ruimere kader en gekende archeologische sites in de omgeving?
- Is er sprake van continuïteit in eventuele bewoning of zijn er juist belangrijke discrepanties waar te nemen?

2.2.2 DE RANDVOORWAARDEN

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in het hoofdstuk 8.6 (proefsleuven en proefputten) van de Code van Goede Praktijk 3.0.

2.2.3 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.2.3.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIKEN

2.2.3.1.1 STRATEGIE

In deze nota wordt het vooronderzoek met ingreep in de bodem, i.c. het proefsleuvenonderzoek, dat uitgevoerd is voor de geplande werken, toegelicht. Dit onderzoek had als doel de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen in kaart te brengen en te valoriseren. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens.

Mochten er bij het proefsleuvenonderzoek aanwijzingen zijn van *in situ* silexvondsten zou dit verder geëvalueerd worden door middel van een booronderzoek.

Bij zowel het terreinonderzoek, als bij de rapportage is de aandacht gevestigd op het beantwoorden van de vooropgestelde onderzoeksvragen en naar het streven naar wetenschappelijke kennisvermeerdering.

Dit vooronderzoek met ingreep in de bodem moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen voor verder onderzoek op het projectgebied noodzakelijk of niet relevant zijn.

2.2.3.1.2 METHODEN EN TECHNIKEN

Een graafmachine met een platte bak van 2 m breed legde de sleuven machinaal aan en dit onder begeleiding van de veldwerkleider om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. De sleuven zijn afgegraven tot op de moederbodem (eolisch zand of tertiaire leem indien het zand reeds verwijderd was) of tot op het eerste archeologisch leesbare niveau. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurde op een manier dat de originele bodemopbouw opnieuw werd bekomen.

De sporen zijn na het afgraven onmiddellijk manueel opgeschaafd, gefotografeerd met een fotobordje (met projectcode 18-OUW-MD / 2018K303), beschreven in de **SOLVA**-Archeologiedatabank en topografisch ingemeten met een GPS. Alle vondsten kregen een uniek identificatienummer (= vondstnummer). Op regelmatige afstanden en indien er geen archeologische sporen aanwezig waren, zijn er profielputten aangelegd om op die manier een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw. Elk profiel is gefotografeerd en per laag beschreven. Van alle sleuven en profielen is de precieze locatie topografisch ingemeten.

Het gebruik van **gestandaardiseerde fiches** en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten, ...) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De Dienst Archeologie van **SOLVA** heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een **databank** geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het **spoor**. Dit valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: plannen, tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

Op een tweede niveau in de databank staan de **spoorcombinaties**. Deze groeperen één of meerdere sporen. Elke spoorcombinatie krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze spoorcombinatie behoort. Het is evenwel niet zo dat elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een

spoorcombinatie. Verstoringen en ‘negatieve sporen’, sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een spoorcombinatie gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De plannen, tekeningen, foto’s en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de spoorcombinatie waartoe ze behoren. Vanuit dit niveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die spoorcombinatie en waaraan de vondsten, plannen, tekeningen en foto’s verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de spoorcombinaties onderling.

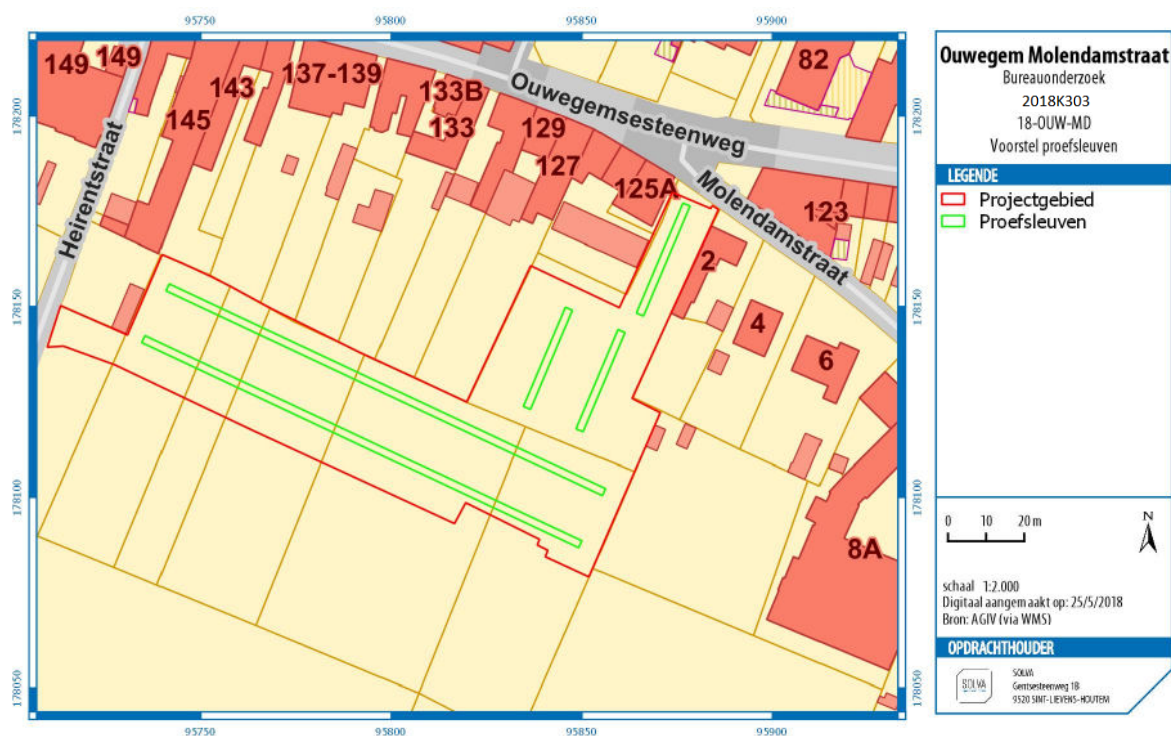
Het derde niveau in de databank bevat de **structuren**. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere spoorcombinaties. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste spoorcombinatienummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (spoorcombinatieniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een spoorcombinatie (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (spoorcombinatieniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke spoorcombinatie tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeert onder een structuur telkens de plannen, tekeningen, foto’s en vondsten die gekoppeld zijn aan de spoorcombinaties die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende spoorcombinaties die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Wat de **vondsten en de staalnames** betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie, datering en assessment voorziet. Dit gebeurt zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende vondst- en staalnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt ‘automatisch’ een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, spoorcombinatie- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar Excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map ‘**bijlagen**’: rapporten, plannen, overzichtsfoto’s, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan, ...

2.2.3.2 INPLANTINGSPLAN VAN DE PROEFSLEUVEN

Om een zicht te krijgen op de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen, zijn binnen het projectgebied in totaal acht proefsleuven/proefputten (2 m breed) aangelegd (figuur 4). Het aantal proefsleuven en vooral de oriëntatie ervan verschilt van het oorspronkelijke proefsleuvenplan zoals dit werd voorgelegd in de bekrachtigde archeologienota.

Figuur 3: Voorstel tot inplanting van de proefsleuven en proefputten binnen het projectgebied uit het verslag van resultaten van het bureauonderzoek (2018E209 (bron GRB: AGIV; digitaal aangemaakt op 25/05/2018))

In het voorstel in het programma van maatregelen van bureauonderzoek is gewerkt met twee parallelle sleuven op het **grasveld**, en met drie doorlopende sleuven op de **parking** (figuur 3). Aangezien de gemeente Kruisem voor de mobiliteit naar de nabijgelegen lagere school een tijdelijke werfweg had aangelegd op het **grasveld**, was het niet mogelijk om de sleuven volledig te laten doorlopen tot aan de perceelsgrens. Dit is opgevangen door aan de andere kant van de werfweg een NO-ZW gerichte sleuf aan te leggen. Aangezien de werfweg slechts in beperkte mate kon worden onderbroken, is er onder het grootste gedeelte van de weg geen onderzoek verricht. Echter was de spreiding van de sleuven wel voldoende om een goed gefundeerd zicht te krijgen op de aanwezige relictten in de ondergrond.

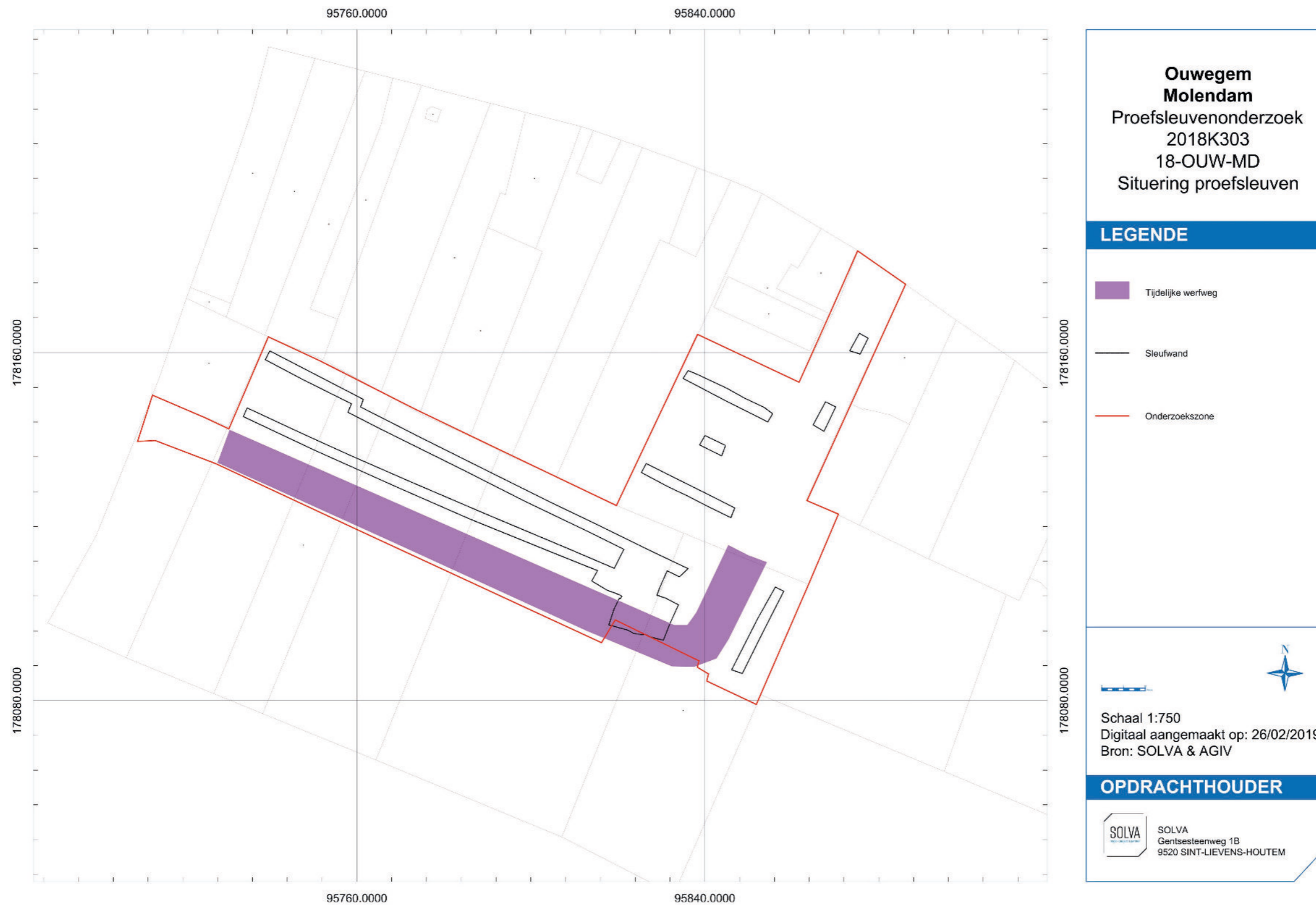
Op de **parking** waren drie sleuven met een NO-ZW verloop voorgesteld (twee in elkaars verlengde). Op het terrein bleek dit voorstel echter niet haalbaar. De parking was immers steeds in gebruik voor de nabijgelegen school en gezien het werfverloop van de wegenwerken was er geen andere optie dan de parking in gebruik te houden. Omdat het onderzoek van het zuidelijk gelegen weiland reeds had uitgewezen dat de verwachting op de parking zeer laag zou zijn, zijn de twee langste sleuven 23 m (as op as) van elkaar gelegd. Uit deze **twee sleuven** bleek de zone van de parking reeds in aanzienlijke mate ernstig verstoord te zijn. Hierop is vervolgens tussen de beide sleuven een **bijkomende proefput** van 5,5 m lang aangelegd om de bodemopbouw en de versterking vast te stellen, wat een bevestigend beeld opleverde.

De oprit die de parking met de Molendamstraat verbindt, is anderzijds door middel van **twee proefputten** onderzocht en niet met een doorlopende sleuf zoals beschreven in het programma van maatregelen van de archeologienota. Gezien de lage informatiegraad van de blootgelegde zones op de parking, had bijkomende vergraving weinig zin. In het programma van maatregelen was vooropgesteld dat de sleuf die de verbinding zou maken tussen de parking en de Molendamstraat, zoveel mogelijk naar het noorden moest gelegd worden om de brug te slaan tussen de historische ontwikkeling langs deze weg en de

vondsten op de parking. Door de terreingesteldheid (elektriciteitskabels en werfinrichting aannemer) was het echter niet mogelijk om de sleuf verder naar het noorden te leggen. Gezien de **duidelijk aangetoonde verstoring** zou dit evenwel geen bijkomende relevante informatie hebben opgeleverd.

De tijdens het proefsleuvenonderzoek aangelegde sleuven hebben een wisselende tussenafstand. De afstand tussen PS1 en PS2 bedraagt in het NW 14 m (as op as) en in het ZO slechts 7,5 m. Dit heeft alles te maken met de bovenvermelde werfweg die niet kon worden opgebroken omdat de vlotte mobiliteit moest gegarandeerd blijven. Tussen PS3, PS5 en PS6 zit er telkens 11 m onderlinge tussenafstand (figuur 4). Daardoor is alleszins wel een dichte en dus betrouwbare dekkingsgraad van het terrein bekomen (14,24 %).

In PS2 zijn er twee Romeinse crematiegraven aangetroffen. Om de inplanting van de graven te kunnen evalueren is er bijkomend een groot kijkvenster aangelegd tussen PS1 en PS2, en ten zuiden van PS2.

Figuur 4: Inplantingsplan van de proefsleuven op het kadasterplan met indicatie van de werfweg (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).

2.2.3.3 BESCHRIJVING VAN DE OPENGELEGDE OPPERVLAKTE

De lengte van de proefsleuven en proefputten varieert tussen de 9,5 en 145 lopende meter, de breedte bedroeg steeds 2 m. In onderstaande tabel worden de verschillende lengtes en oppervlaktes per proefsleuf weergegeven (tabel 1).

PROEFSLEUF	LENGTE	OPPERVLAKTE
1	107,8 m	
2	108,8 m	
1+2+kijkvenster		693,8 m ²
3	23 m	56 m ²
4	21,4 m	52,1 m ²
5	5,5 m	13,7 m ²
6	21,8 m	54,5 m ²
7	4,5m	10,34 m ²
8	6 m	16,89 m ²
	Totaal: 298,8 m	897,33 m²

Tabel 1: Overzicht van de sleuven, hun lengte en hun oppervlakte.

De totale werfzone bedraagt ca. 6300m². Dit betekent dat er met het proefsleuvenonderzoek in **totaal 14,24 %** van het terrein onderzocht is geweest. Deze opengelegde oppervlakte bedraagt meer dan de voorgeschreven 10% proefsleuven en 2,5% kijkvenster. Echter gezien de aard van de sporen was deze uitbreiding noodzakelijk om gedegen uitspraken te doen over een eventueel vervolgtraject.

Immers zijn er bij het proefsleuvenonderzoek geen sporen aangetroffen met uitzondering van de concentratie van 4 brandrestengraven in de ZO hoek van het terrein. Om zeker te zijn dat er geen bijkomende graven in de ondergrond aanwezig waren, is een voldoende groot kijkvenster aangelegd. Hieruit bleek dat de cluster graven waarschijnlijk tot een klein 'familiegrafveldje' behoort, en dat de kans op bijkomende gelijkaardige sporen op de rest van het terrein eerder laag is, ook al gelet op de vastgestelde afgravingen (zie ook verder, afgravingen, figuur 8).

2.2.3.4 MOTIVATIE VAN DE KEUZE TEN AANZIEN VAN DE SELECTIE VAN VONDSTEN

Tijdens het terreinwerk is er geen selectie gebeurd bij het recupereren van de vondsten. Om een zo compleet mogelijk beeld van de site en de archeologische restanten te verkrijgen, is **alles** verzameld, voorzien van een vondstnummer (= uniek volgnummer) en opgenomen in de **SOLVA**-Archeologiedatabank.

2.2.3.5 MOTIVATIE VAN DE KEUZE TEN AANZIEN VAN DE STAALNAME

De brandrestengraven zijn volledig in bulkemmers geschept. Om tot een volledig, allesomvattend beeld te komen van de graven, is de opvulling van de graven volledig nat gezeefd met een maaswijdte van 1 mm. Aangezien er met uitzondering van de Romeinse crematiegraven geen andere sporen zijn gevonden, zijn er ook geen bijkomende stalen genomen.

2.2.3.6 *BESCHRIJVING VAN HET GEBRUIKTE MATERIAAL*

De afgraving gebeurde met een Caterpillar 325F graafmachine (25 ton) met een platte bak van 2 m breed. De foto's zijn genomen met een Pentax K-50. De vondsten zijn per laag gerecupereerd en in vondstzakjes gestoken. Deze werden vervolgens onmiddellijk voorzien van een uniek volgnummer (= vondstnummer/inventarisnummer). Het digitaal inmeten van de sporen en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW) werden gedaan met een GPS-toestel (Trimble R6 GNSS). De registratie van de archeologische sporen gebeurde met een tablet met een *Filemaker 15 go app* die de terreindata onmiddellijk opslaat in de geback-uppte **SOLVA**-Archeologiedatabank.

2.2.3.7 *BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN EVENTUELE AFWIJKENDE METHODIEK EN VAN EVENTUELE BIJSTELLINGEN VAN DE OORSPRONKELIJKE STRATEGIE*

Het aantal proefsleuven en vooral de oriëntatie van de sleuven verschilt van het oorspronkelijke proefsleuvenplan zoals dit werd voorgelegd in het programma van maatregelen van de bekrachtigde archeologienota. Tijdens het terreinwerk is ervoor gekozen om de aaneengesloten sleuven op de parking te vervangen door kortere sleuven en proefputten (zie hoofdstuk 2.2.3.2). Voor het overige is alles uitgevoerd zoals gestipuleerd in het programma van maatregelen bij archeologienota 2018E290.

2.2.3.8 *ZONES WAAR BEHOUD IN SITU GEBEURDE*

Niet van toepassing.

2.2.3.9 *ASPECTEN WAARVOOR ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEWONNEN*

Niet van toepassing.

2.2.3.10 *ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD GEVRAAGD*

Niet van toepassing.

2.3 ASSESSMENTRAPPORT

2.3.1 SAMENVATTING VAN DE BEVINDINGEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Het gemeentebestuur van Zingem wenst een parking gelegen aan de Molendamstraat in Ouwegem opnieuw aan te leggen en uit te breiden. Dit kadert – op termijn- binnen de aanleg van een nieuwe begraafplaats ten zuiden van het huidige projectgebied. De begraafplaats maakt echter nog geen deel uit van de vergunningsaanvraag en zal pas in een latere fase worden gerealiseerd. De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de aanvraag tot **omgevingsvergunning** voor het heraanleggen en uitbreiden van de parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.

De bodemingreep voor het volledige projectgebied (ca. 6300 m²) betreft het opbreken van de bestaande verharding en het afgraven van de teelaarde tot een maximale diepte van 56 cm. Lokaal worden diepere verstoringen verwacht voor het aanleggen van een DWA- en RWA-leiding (resp. 1 m en 2 m onder het bestaande maaiveld). Voor het zuidelijke gedeelte van het projectgebied, dat momenteel in gebruik is als onbebouwde landbouwgrond, betekent dit een nieuwe invulling van het terrein en een vergraving van de bodem. Voor het noordelijke deel aansluitend op de Molendamstraat is deze verstoring mogelijk minder ingrijpend, gezien dit deel reeds in gebruik is als parking en dus mogelijk reeds is verstoord.

Het **bureauonderzoek** toont aan dat het projectgebied **landschappelijk** een interessante positie inneemt, op een heuvelflank langs de Scheldevallei. Bovendien zijn er weinig aanwijzingen voor erosie. Ook historisch betreft het een interessante situatie, gezien de ligging in de omgeving van de parochiekerk en historische kern van Ouwegem. De oudste zekere vermelding van de kerk stamt uit 1123, maar de kerk zou mogelijks kunnen teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het projectgebied valt echter buiten de feitelijke historische kern van Ouwegem, in een gebied dat volgens de historische kaarten (18de eeuw en recenter) steeds gebruikt is als **landbouwgrond**. De aanwezigheid van grote percelen land binnen een zone die op de historische kaarten als kouter worden aangeduid, zou kunnen wijzen op een vroeg in cultuur brengen van deze gronden (volle middeleeuwen). De historische kaarten wijzen voor de post-middeleeuwse periode op een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom.

In **recentere periodes** is het noordelijk deel van het projectgebied echter door omgevingswerken in aanzienlijke mate geroerd. Behalve bebouwing ter hoogte van de Molendamstraat en een schuur of stal aan de overgang met de akkers, werd in de tweede helft van de jaren 2000 een **verharde parking** aangelegd op dit noordelijke deel. De zuidelijke percelen zijn echter steeds als **landbouwgrond** in gebruik gebleven.

Op basis van de bureaustudie kan gesteld worden dat het projectgebied een zeker archeologisch potentieel heeft om, gelet op de ligging nabij de historische kern van de gemeente, aspecten rond vroege dorpsontwikkeling beter te begrijpen en in kaart te brengen. Dit potentieel wordt ook versterkt door een geplande aanleg op termijn van een begraafplaats op het aanpalende terrein.

Op een lokaal niveau kan de eventuele archeologische informatie dus een bijdrage leveren aan de geschiedenis van Ouwegem. Op een regionaal en Vlaams niveau kan de ontwikkeling van cultuurlandschappen, koutercomplexen en dorpsontwikkeling tussen Leie en Schelde beter worden begrepen.

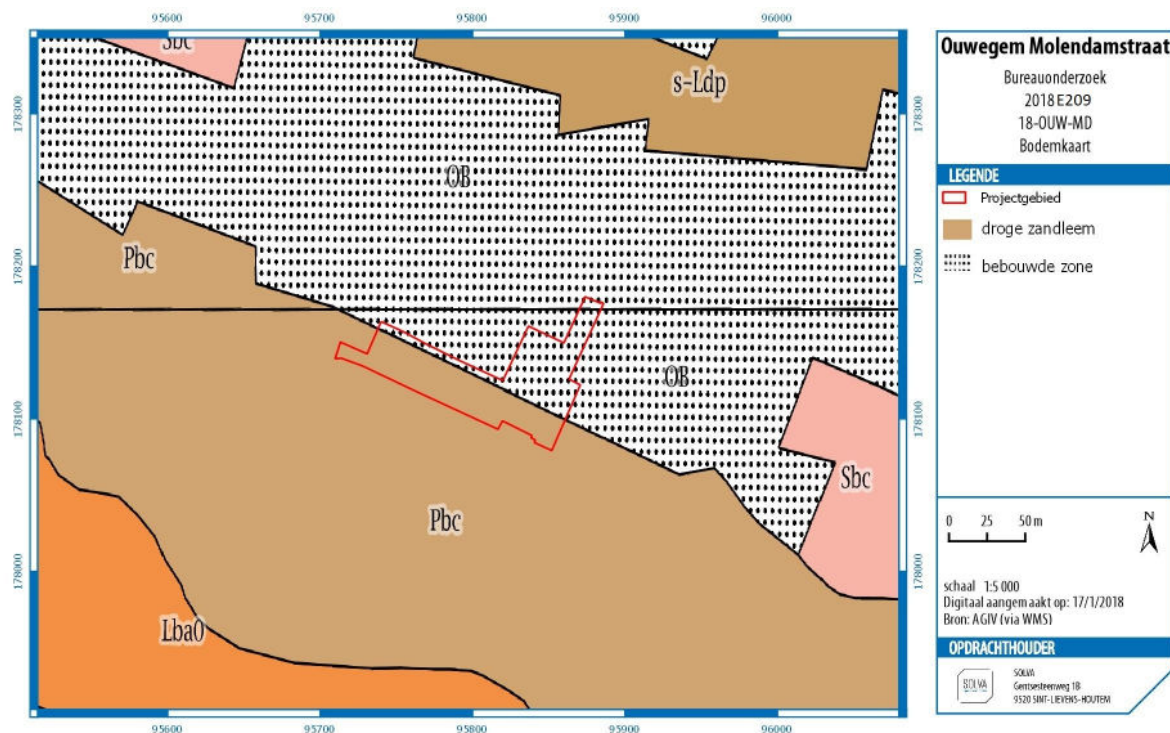
2.3.2 BESCHRIJVING VAN DE AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

De Scheldevallei waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, is gelegen in het zogenaamde **pleistoceen riviervalleiendistrict**, i.e. de gebieden die **geologisch/geomorfolologisch** geassocieerd kunnen worden met de Pleistocene vallei van de Vlaamse Vallei, dat onder meer gekenmerkt is door alluviale kleibodems en een vrij vlakke tot licht golvende topografie².

In het gehele gebied van het Pleistoceen riviervalleiendistrict rusten jong-Quartaire afzettingen op een Tertiair substraat. De deklaag bestaat uit Quartaire niveo-eolische afzettingen van de laatste ijstijd (Weichsel), rustend op subhorizontale, oorspronkelijk zwak naar het noorden hellende, mariene Tertiaire lagen. Het reliëf is er nagenoeg vlak, met uitzondering van lokaal microreliëf van dekzandruggen, heuvels, ruggen, kouters, lage beekdepressies. Zowat overal komt een permanente grondwatertafel voor. Een fijn vertakte hydrografie komt voor, die veelal door menselijk ingrijpen sterk werd gewijzigd.

Er komen vooral zandgronden, lemig-zandgronden en licht-zandleemgronden voor. De uitlopers van het Pleistoceen riviervalleiendistrict, zoals de onmiddellijke regio waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, wordt gedomineerd door fluviatiele afzettingen. Dit verklaart de iets zwaardere textuur in deze uitlopers, hoewel hier (bovenop) eveneens eolisch dekzand werd afgezet.

De **bodemkaart** geeft aan dat de gronden in het noorden van het projectgebied (parking) bebouwde zone zijn (OB). De gronden in het zuiden (akkers) zijn droge lichte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizonten (Pbc; zie figuur 5)

Figuur 5: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 17/01/2018)

² We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

In totaal zijn op het onderzochte terrein negen profielputten aangelegd (figuur 6 en 7, tabel 2). Deze profielputten vertoonden over het geheel projectgebied een sterk gelijkende opbouw en corresponderen met de bodemkundige opbouw zoals beschreven op de bodemkaart. Bovenaan bevond zich in de meeste gevallen een sterk verstoorde laag en recentere ophogingslagen. Eronder zat een gelig/grijze laag van eolisch zand. Deze laag lag bovenop een meer compacte gestratificeerde laag van zand en leem.

Uit al deze profielen bleek dat het eolische **dekzand over het grootste deel van het terrein weggegraven is** geweest. **Enkel in de eerste 2 sleuven** was het dekzand nog **partieel bewaard**. De **afgraving** van het dekzand was vooral op de **parking** duidelijk waar te nemen. In proefsleuf 3 was de insnijding in dit dekzand duidelijk waar te nemen (figuur 7, foto rechts boven). Deze afgraving heeft ervoor gezorgd dat er bij de meeste profielen (afhankelijk van de topografie) ongeveer **1 m verstoring** zichtbaar was. Op geen enkele plek was er ingesneden in de tertiaire afzettingen. Aangezien er in alle profielen nog sporadisch kleine vlekjes eolisch zand waar te nemen waren, kan er geconcludeerd worden dat er steeds maar afgegraven is tot de onderkant van de zandafzetting, en dat het eolische zand duidelijk het oogmerk vormde van de afgraving. Wanneer de zandontginning heeft plaatsgevonden kon niet achterhaald worden. Mogelijk zijn er ook verschillende fases geweest in de zandwinning.

Aan het zuidelijke deel van het projectgebied is deze zandwinning minder intensief gebeurd (**zie figuur 8**). Dit is meteen ook de enige zone waar er antropogene sporen konden verwacht worden, en ook zijn gevonden (Romeinse crematiegraven).

**Ouwegem
Molendam**
Proefsleuvenonderzoek
2018K303
18-OUW-MD
Situering profielen

LEGENDE

- Profielen
- Sleufwand

Schaal 1:500
 Digitaal aangemaakt op: 26/02/2019
 Bron: SOLVA & AGIV

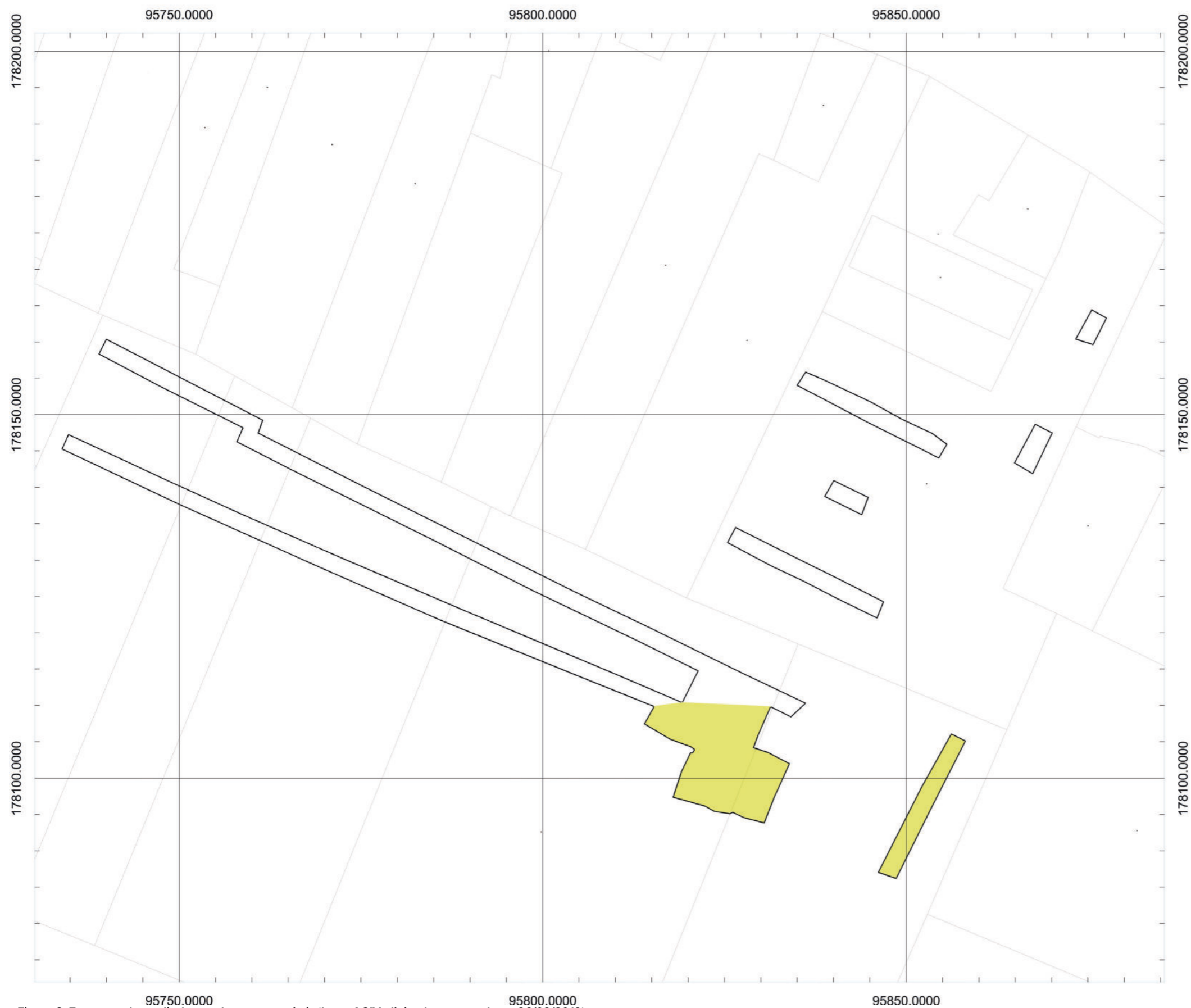
OPDRACHTHOUDER

 SOLVA
 Gentsesteenweg 1B
 9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Figuur 6: Situering van de aangelegde profielen (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).

Figuur 7: Profielen: van links naar rechts, profiel 1 t.e.m. 9.

**Ouwegem
Molendam**
Proefsleuvenonderzoek
2018K303
18-OUW-MD
Bodem

LEGENDE

- Bewaard eolisch zand
- Sleufwand

 Schaal 1:500
 Digitaal aangemaakt op: 26/02/2019
 Bron: SOLVA & AGIV

OPDRACHTHOUDER

 SOLVA
 Gentsesteenweg 1B
 9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Figuur 8: Zone waar het eolische zand nog aanwezig is (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).

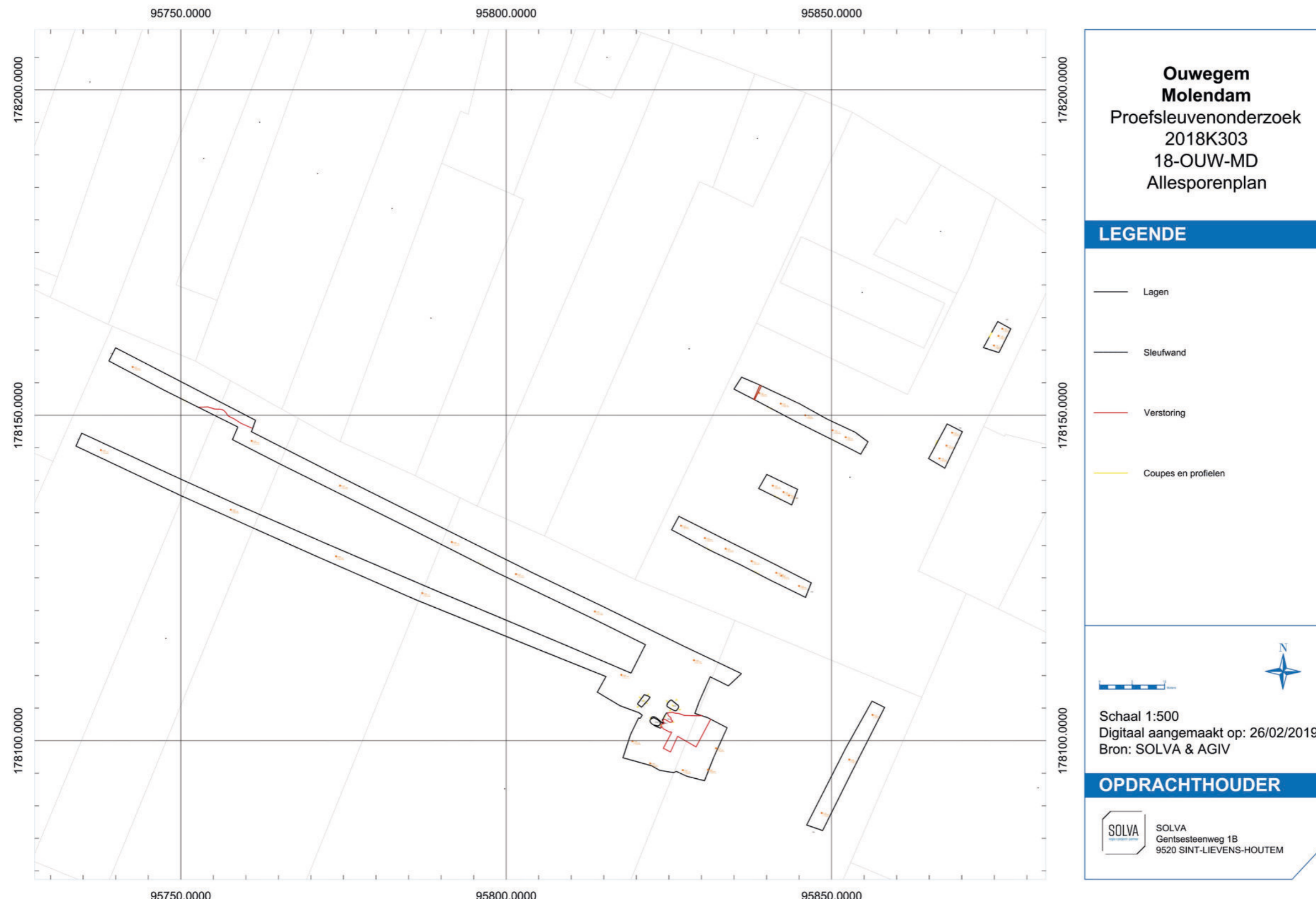
PROFIEL	BESCHRIJVING (VAN BENEDEN NAAR BOVEN)
PS1-Profiel 1	<p>0-30 cm: moederbodem: vrij vast lichtbruin zandige leem,</p> <p>30-82 cm: onregelmatige uitgraving met brokken zand en leem</p> <p>82-98 cm: oude ploeglaag (onregelmatige onderkant), zandig tot zandig leem met baksteen inclusies</p> <p>98-135 cm: recent geploegde ploeglaag</p>
PS1-Profiel 2	<p>0-33 cm: moederbodem: bruine leem tot zandige leem</p> <p>33-43 cm: zuiver dekzand: groenig grijzig wit</p> <p>43-67 cm: oude ploeglaag</p> <p>67-100 cm: recente teelaarde, duidelijke grens met laag er onder</p>
PS3-Profiel 3	<p>0-20 cm: moederbodem: gelig bruin zand</p> <p>20-52 cm: moederbodem: licht grijzig bruine zandleem</p> <p>52-60 cm: zuiver dekzand</p> <p>60-129 cm: verstoring</p> <p>129-167 cm: opmaak parking</p>
PS3-Profiel 4	<p>0-15 cm: moederbodem: bruine leem tot zandige leem</p> <p>15-28 cm: mb: gelig wit zand</p> <p>28-71 cm: mb: licht grijzig bruine zandleem</p> <p>71-123 cm: verstoring</p> <p>123-158 cm: opmaak parking</p>
PS5-Profiel 5	<p>0-17 cm: moederbodem: bruine leem tot zandige leem</p> <p>17-35 cm: moederbodem: licht grijzig bruine zandleem</p> <p>35-124 cm: verstoring</p> <p>124-158 cm: opmaak parking</p>

PS6-Profiel 6	0-17 cm: moederbodem: gelig bruine leem tot zandige leem 17-50 cm: mb: bruine leem tot zandige leem 50-54 cm: dekzand 54-130 cm: verstoring 130-172 cm: opmaak parking
PS6-Profiel 7	0-14 cm: moederbodem: gelig bruine leem tot zandige leem 14-57 cm: mb: bruine leem tot zandige leem 57-64 cm: dekzand 64-123 cm: verstoring 123-173 cm: opmaak parking
PS7-Profiel 8	0-25 cm: moederbodem: gelige zeer zandige leem 25-65 cm: mb: bruine leem tot zandige leem 65 - 67 cm : dekzand 67- 119 cm: verstoring 119-150 cm: opmaak parking
PS8-Profiel 9	0-9 cm: moederbodem: bruine leem tot zandige leem 9-12 cm : dekzand 12-91 cm: verstoring 91-119 cm: opmaak parking

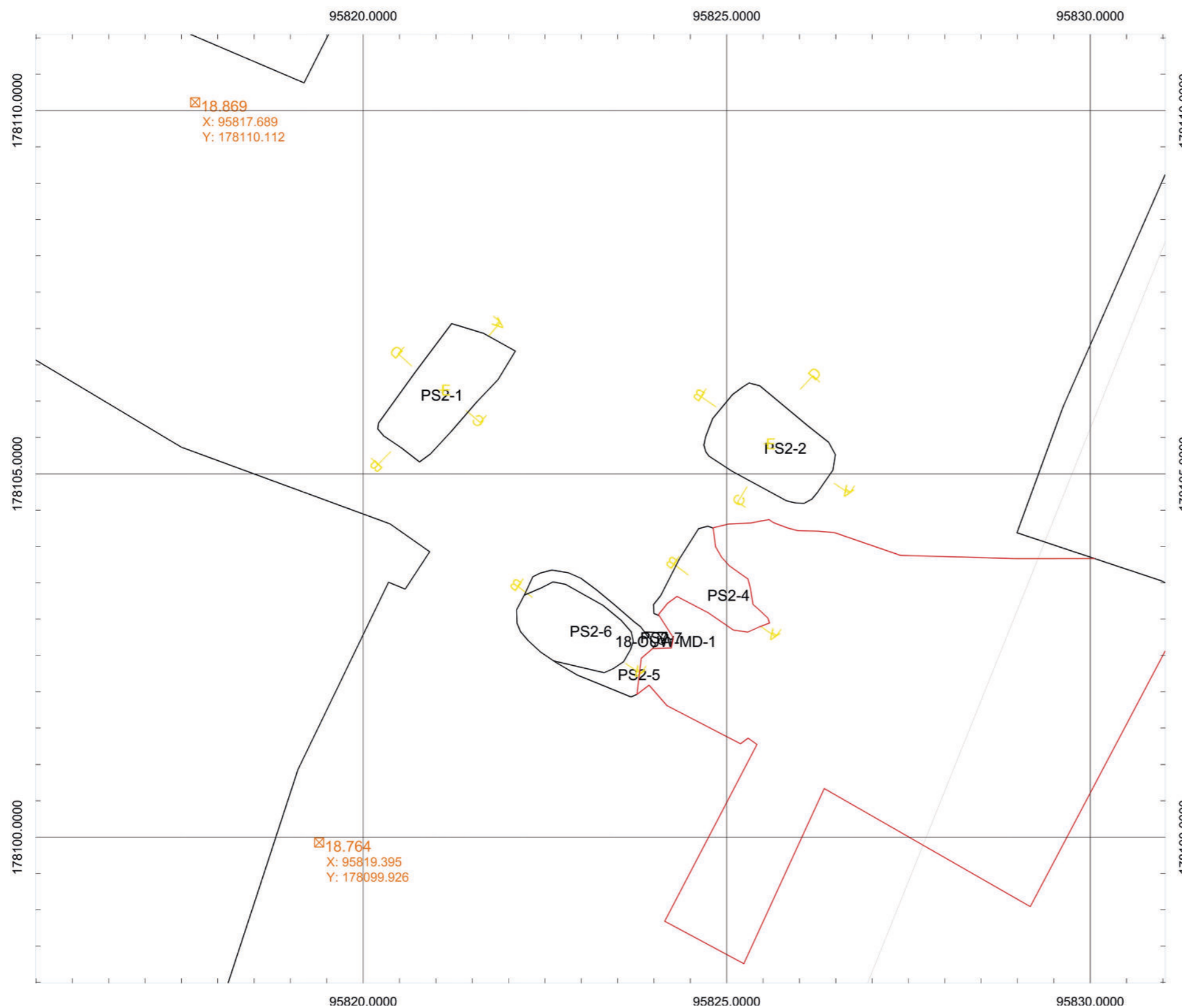
Tabel 2: Overzicht van de profielen, met hun beschrijvingen, van onder naar boven.

2.3.3 ASSESSMENT VAN DE SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN

Hoewel het projectgebied intensief bestudeerd is geworden tijdens het proefsleuvenonderzoek (14,24% van de totale oppervlakte), is er slechts een beperkte set aan sporen teruggevonden. De vier geregistreerde sporen zijn allen Romeinse brandrestengraven. Deze zijn gelegen op korte afstand van elkaar en lijken met elkaar in relatie te staan. De sporen schijnen immers op elkaar georiënteerd te zijn en zijn kort bij elkaar ingepland. De reden waarom hier sporen zijn aangetroffen, heeft te maken met de beperktere verstoringgraad van deze zone (geen uitgraving - zie figuur 8).

Figuur 9: Niet-gefaseerde allesporenkaart met projectie op het kadaster (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).

**Ouwegem
Molendam**
Proefsleuvenonderzoek
2018K303
18-OUW-MD
Allesporenplan: detail

LEGENDE

- Lagen
- Sleufwand
- Verstoring
- Coupes en profielen

Schaal 1:50
Digitaal aangemaakt op: 26/02/2019
Bron: SOLVA & AGIV

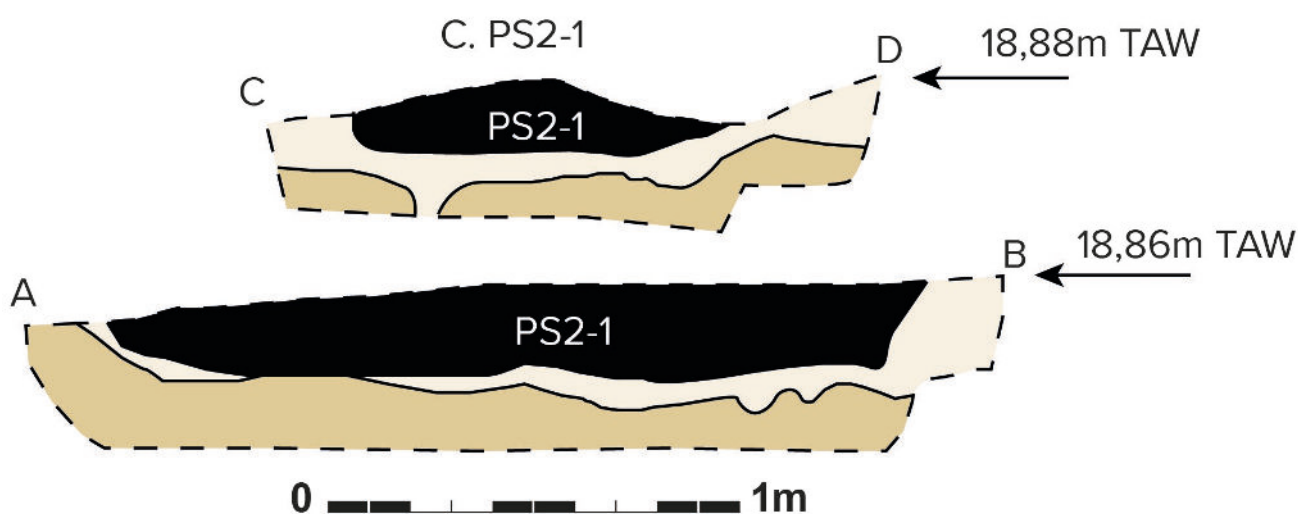
OPDRACHTHOUDER

SOLVA
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Figuur 10: Detail van de aangetroffen sporen (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 26/02/2019).

2.3.3.1 CONTEXT PS2-1

Dit graf heeft een rechthoekige vorm en meet 1,9 x 0,9 m in grondvlak en is **relatief ondiep bewaard**, tot 24 cm onder het afgegraven vlak. Het graf is uitgegraven in het pakket eolische zand. De uitgraving van de kuil volgt ongeveer ook de onregelmatige onderkant van het eolische pakket. Het bleek wellicht niet evident om ook in de harde compacte leemlaag in te graven. De vulling van het graf bestond uit een pakket houtskool met daarin de resten van de brandstapel (figuur 11). Bovenop deze laag was nog een bruinige laag grond waar te nemen. Waarschijnlijk gaat het om een deel van de uitgegraven A-horizont die in de kuil is geworpen.

Figuur 11: doorsnedes op context PS2-1.

De volledige vulling van de grafkuil is verzameld in bulkemmers (490 l) en nat gezeefd met een maaswijdte van 1 mm. De culturele vondsten (aardewerk, metaal, ...) zijn uitgepikt. Onmiddellijk viel de grote fragmentatie op van het aardewerk. Er zijn 4 verschillende individuen te onderscheiden in het aardewerkensemble. Het gaat om 2 verschillende bekers in gedraaid reducerend gebakken waar. Beide bekers zijn echter enkel gekend van een klein randfragmentje waarvan het niet mogelijk is een type te bepalen. Er is één klein fragment kruikwaar gevonden, dat eveneens aan geen andere vorm kon worden gelinkt. De meeste scherven zijn afkomstig van één of meerdere vormen in handgevormd aardewerk. Twee scherven zijn versierd met verticale en horizontale groeven (figuur 12, tabel 3). Een van de bekers was verbrand.

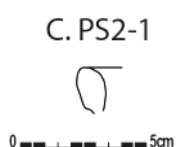
Gedraaid reducerend gebakken	Beker	2 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	2 stuks
Gedraaid oxiderend gebakken (kruikwaar)	Niet gedetermineerd	1 stuks
Handgevormd reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	20 stuks
	totaal	25 stuks

Tabel 3: het aardewerk uit context PS2-1.

Naast de aardewerkvondsten zijn er ook tal van metalen vondsten gedaan in de grafkuil (tabel 4). Bijna alle vondsten zijn in verband te brengen met constructiehout (gebruikt op de brandstapel). Naast de voornoemde vondsten is er ook nog 1 chip in silex teruggevonden. Deze residuele vondst heeft waarschijnlijk niets te maken met het begrafenisritueel van de overledene.

Ferro	Niet gedetermineerd	14 stuks
Ferro	krammen	3
Ferro	Spijker/ nagel	17 stuks
	totaal	34 stuks

Tabel 4: de metalen vondsten uit context PS2-1.

Figuur 12: aardewerkvormen uit context PS2-1

Assessment van de het gecremeerd bot (Katrien Van De Vijver)

Het gecremeerd bot is manueel uitgeselecteerd en nadien onderwerpen aan een fysisch antropologisch onderzoek. Er is een macroscopische analyse uitgevoerd waaruit bleek dat het verbrand bot slechts een beperkte informatie waarde bezat.

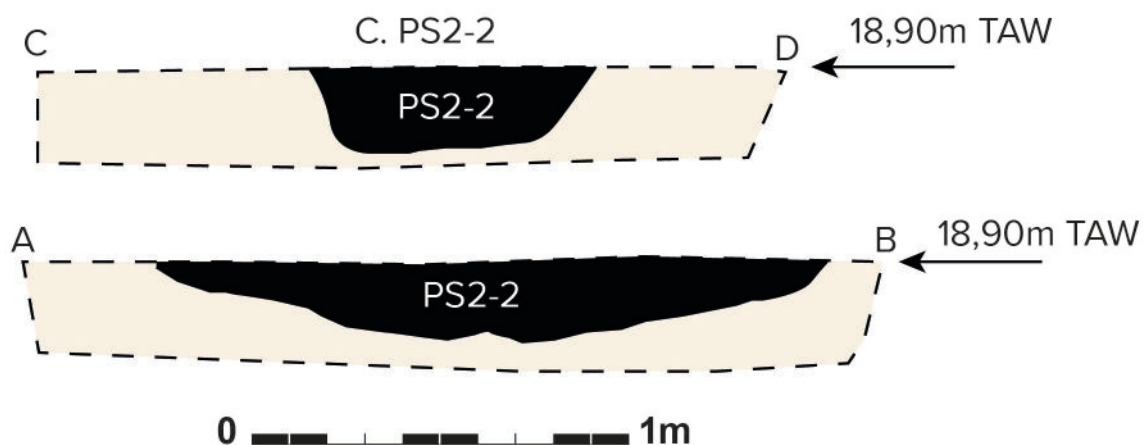
In totaal is er 27 g verbrand bot bestudeerd, wat slechts een fractie is van de te verwachten hoeveelheid verbrand bot van een gecremeerd persoon. De gemiddelde grootte van het gecremeerd bot ligt tussen de 5-15 mm. Er zijn enkele grotere fragmenten, maar de meesten zijn kleiner dan 15 mm. Het grootste fragment bedroeg slechts 23 mm. De grotere fragmenten zijn vermoedelijk afkomstig van lange beenderen, de meeste kleine fragmenten zijn ongedetermineerd. Twee kleinere fragmenten zijn mogelijk afkomstig van ongedetermineerde gewrichtsoppervlakken. Op vijf fragmenten (mogelijk lange beenderen) werd ijzercorrosie geobserveerd. Op basis van deze resten is het niet mogelijk een geslachtsbepaling te doen. Ook de leeftijd is niet met zekerheid vast te stellen. Vermoedelijk gaat het om een volgroeid persoon.

Datering

Gezien de hoge fragmentatiegraad van het aardewerk, was het niet mogelijk om aan de hand ervan een datering voor het graf op te stellen. Op basis van de baksels kan een ruime datering tussen de 1ste en de 3de eeuw n. Chr. vooropgesteld worden.

2.3.3.2 CONTEXT PS2-2

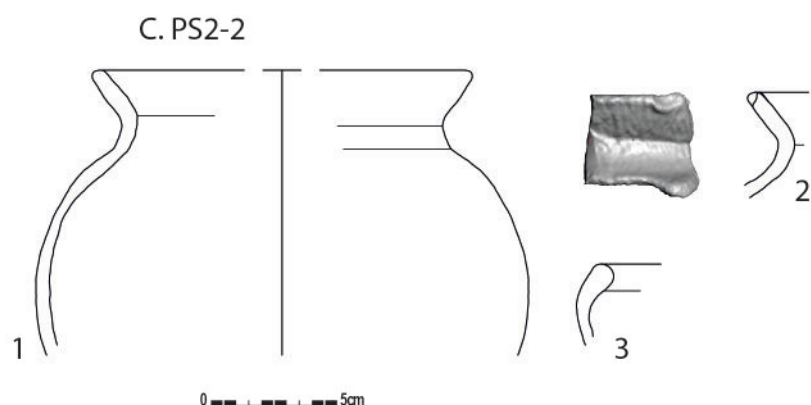
Dit graf is rechthoekig met afgeronde hoeken en meet 1,7 x 1,1 m in grondvlak. De kuil is eveneens **relatief ondiep bewaard** tot 22 cm onder het afgegraven vlak. De opbouw van het graf is sterk gelijkaardig aan de opbouw van context PS2-1. Het gaat om een uitgegraven kuil met een vrij vlakke tot licht lensvormige bodem die meteen na het uitgraven is opgevuld met een houtskoolpakket (figuur 13). De bovenste laag bestaat uit een donkerbruine, meer heterogene laag die is gebruikt om de kuil opnieuw op te vullen.

Figuur 13: doorsnedes op context PS2-2.

De volledige vulling van de grafkuil is uitgeschept in bulkemmers (450 liter) en nat gezeefd met een maaswijdte van 1 mm. De culturele vondsten (aardewerk, metaal, ...) zijn uitgekijkt. Ook in deze context is er een grote graad van fragmentatie en selectie waar te nemen. De aardewerkvormen zijn sterk onvolledig, waaruit blijkt dat er slechts een klein deel van het oorspronkelijke materiaal dat is meegegeven op de brandstapel ook in de grafkuil is beland.

Er zijn in totaal 61 scherven teruggevonden, afkomstig van minstens vier verschillende aardewerkvormen (tabel 5, figuur 14).

Figuur 14: het aardewerk uit context PS2-2.

Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	20 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Bord (fig. 14: 3)	2 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Kom (fig. 14: 1)	7 stuks
Gedraaid oxiderend gebakken (kruikwaar)	Niet gedetermineerd	4 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Kom of bord met gietsneb (fig. 14: 2)	18 stuks
Handgevormd reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	9 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Kom (kraagkom?)	1 stuks
	Totaal	61 stuks

Tabel 5: het aardewerk uit context PS2-1.

Naast aardewerk zijn er ook nog 58 fragmenten metaal (ijzer) teruggevonden. De meeste stukken metaal hebben te maken met constructiehout van de brandstapel. Een groep kleine nageltjes is afkomstig van het schoeisel van de overledene (tabel 6).

Ferro	Niet gedetermineerd	19 stuks
Ferro	Spijker/nagel (constructie)	22 stuks
Ferro	Schoenspijker	16 stuks
Ferro	Kledij: haakje/oogje	1 stuk
	totaal	58 stuks

Tabel 6: de metalen vondsten uit context PS2-1.

Assessment van de het gecremeerd bot (Katrien Van De Vijver)

Het gecremeerd bot is manueel uitgeselecteerd en nadien onderwerpen aan een fysisch antropologisch onderzoek. Er is een macroscopische analyse uitgevoerd waaruit bleek dat het verbrand bot slechts een beperkte informatie waarde bezat.

In totaal is er 73 g verbrand bot bestudeerd, wat slechts een fractie is van de te verwachten hoeveelheid verbrand bot van een gecremeerd persoon. De gemiddelde grootte van het gecremeerd bot ligt tussen de 5-15 mm. Er zijn enkele grotere fragmenten, maar de meesten zijn kleiner dan 15 mm. Het grootste fragment bedroeg slechts 27 mm. De grotere fragmenten zijn vermoedelijk afkomstig van lange beenderen, de meeste kleine fragmenten zijn ongedetermineerd. Eén fragment is mogelijk afkomstig van een *tibia*, een ander van een *os metatarsale*. Er zijn ook enkele fragmenten van ongedetermineerde platte beenderen.

Op twee fragmenten van lange beenderen (*humerus/femur/tibia*) en twee ongedetermineerde fragmenten werd ijzercorrosie geobserveerd. Op basis van deze resten is het niet mogelijk een geslachtsbepaling te doen. Ook de leeftijd is niet met zekerheid vast te stellen. Vermoedelijk gaat het om een volgroeid persoon.

Datering

Op basis van de aardewerkvormen wordt een datering in de 2de-3de eeuw vooropgesteld³.

---

³ Mondelinge info Johan Deschietter (Archeocentrum Velzeke)

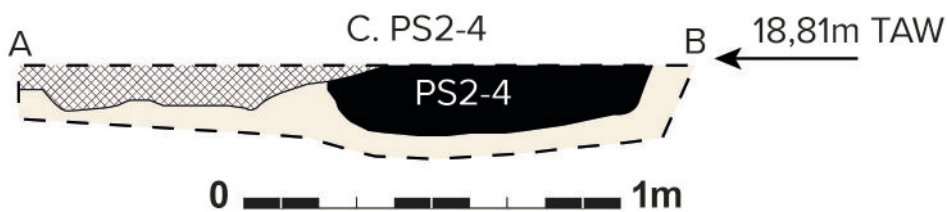
2.3.3.3 CONTEXT PS2-4

Dit graf, C. PS2-4 was **sterk verstoord door een recente grote uitgraving**. Reeds bij afgraven van het vlak bleek dat een onregelmatig uitgegraven, recente kuil een deel van het Romeinse crematiegraf had vergraven (figuur 16). Het bewaarde spoor meet 1,5 m x 1,4 m in oppervlakte. Waarschijnlijk gaat het hier ook om een rechthoekige kuil met afgeronde hoeken. De kuil heeft een vrij onregelmatige bodem en is tot ongeveer 18 cm onder het afgegraven vlak bewaard gebleven.

De vulling van de kuil bestaat onderaan uit een houtskoolrijke lens. Daarboven is er een pakket van eolisch zand, dat vrijgekomen was bij het uitgraven van de kuil, gegooid. Het is opvallend dat er ook bij dit graf niet dieper is gegraven dan het eolische pakket (figuur 17).

Figuur 15: context PS2-4 wordt oversneden door een recente uitgraving.

Figuur 16: doorsnede op spoor PS2-4.

De volledige vulling van de grafkuil is uitgeschept in bulkemmers (260 liter) en nat gezeefd met een maaswijdte van 1 mm. De culturele vondsten (aardewerk, metaal, ...) zijn uitgepikt. Er is slechts een beperkte set van vondsten teruggevonden in het graf. Ondanks de sterke fragmentatie van de vondsten, is het wel zeker dat er tenminste 3 verschillende individuen in het graf meegegeven zijn geweest (tabel 7). De post-middeleeuwse vondsten zijn afkomstig van de recente vergraving, en kunnen om evidente reden buiten beschouwing worden gelaten.

Faiënce	Niet gedetermineerd	1 stuk
Rood lokaal gedraaid	Niet gedetermineerd	1 stuk
Gedraaid oxiderend gebakken - kruikwaar (Neder-Rijnlands/Maaslands)	Kruik	1 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	3 stuks
Handgevormd reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks
	totaal	7 stuks

Tabel 7: het aardewerk uit context PS2-4.

Naast het aardewerk zijn er ook nog fragmenten metaal en één fragmentje niet nader te determineren glas teruggevonden. Het metaal kan allemaal gelinkt worden aan constructiehout (tabel 8).

ferro	Spijker/nagel (constructie)	17 stuks
	totaal	17 stuks

Tabel 8: metaal uit context PS2-4.

Assessment van de het gecremeerd bot (Katrien Van De Vijver)

Het gecremeerd bot is manueel uitgeselecteerd en nadien onderwerpen aan een fysisch antropologisch onderzoek. Er is een macroscopische analyse uitgevoerd waaruit bleek dat het verbrand bot slechts een beperkte informatie waarde bezat.

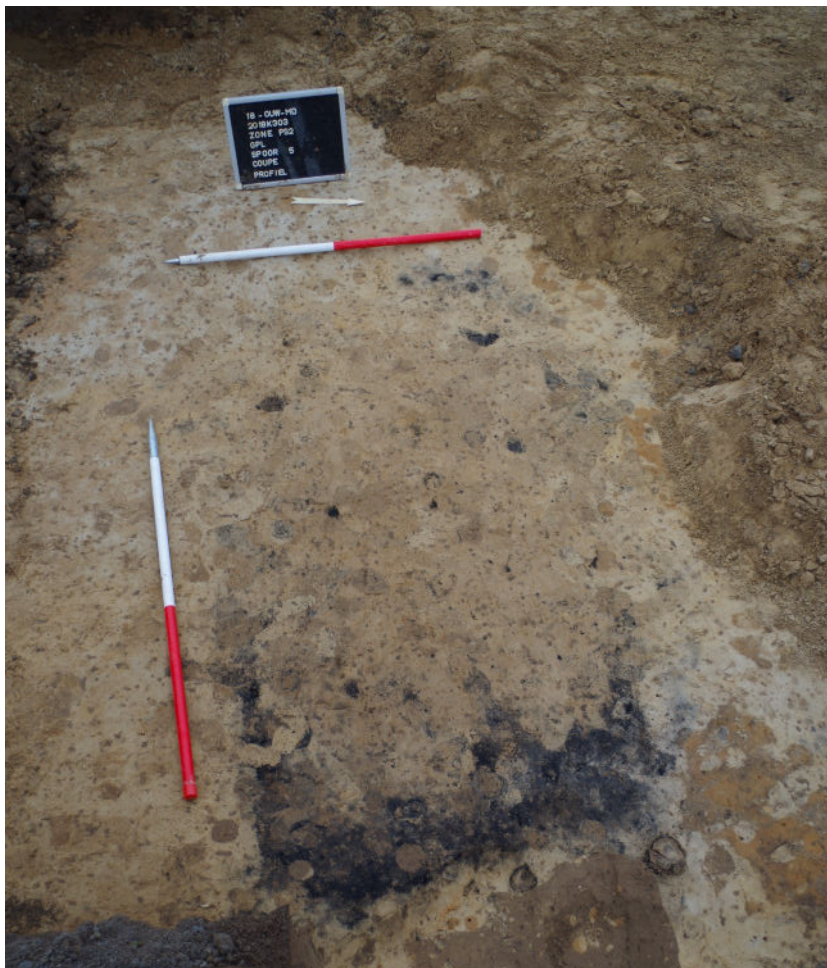
In totaal is er 117 g verbrand bot bestudeerd, wat slechts een fractie is van de te verwachten hoeveelheid verbrand bot van een gecremeerd persoon. De gemiddelde grootte van het gecremeerd bot ligt tussen de 5-15 mm. Er zijn enkele grotere fragmenten, maar de meesten zijn kleiner dan 15 mm. Het grootste fragment bedroeg 42 mm. De grotere fragmenten zijn vermoedelijk afkomstig van lange beenderen, de meeste kleine fragmenten zijn ongedetermineerd. Eén fragment is mogelijk afkomstig van een *femur*, twee van een *tibia*. Er werden ook twee fragmenten van platte beenderen geobserveerd, mogelijk een bekken. Twee fragmenten vertoonden een iets bruinere verkleuring (lagere verbrandingstemperatuur?), één fragment is mogelijk afkomstig van een ongedetermineerd gewrichtsoppervlak. Op basis van deze resten is het niet mogelijk een geslachtsbepaling te doen. Ook de leeftijd is niet met zekerheid vast te stellen. Vermoedelijk gaat het om een volgroeid persoon.

Datering

Het aanwezige aardewerk laat geen verdere datering toe dan algemeen in de Romeinse periode. De faience en het rood lokaal gedraaid aardewerk zijn intrusief, en te linken aan de recentere zandwinningskuil die een groot deel van het graf heeft verstoord.

2.3.3.4 CONTEXT PS2-5

Dit graf is het meest zuidelijke graf van het grafveldje. Het graf meet 2,1 m x 1,12 m en wordt **aan de oostzijde oversneden door een recente uitgraving**. De context is samengesteld uit drie lagen: PS2-5 (houtskoollens), PS2-6 (nazak) en PS2-7 (nis) (**figuur 18**).

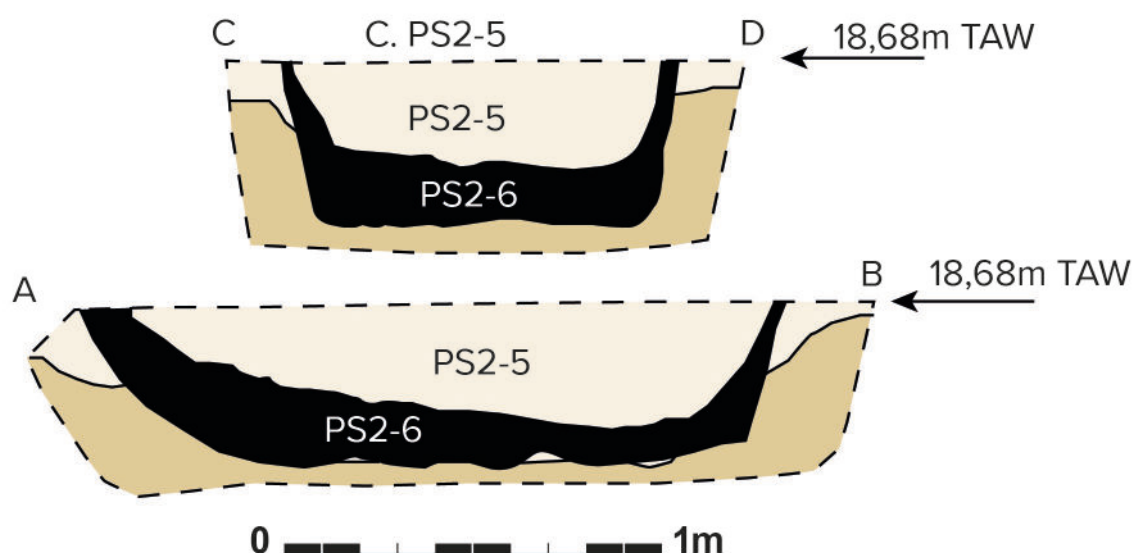

Figuur 17: graf PS2-5 in grondvlak. De nis bevindt zich onderaan rechts.

In grondvlak was slechts een deel van de houtskoollaag zichtbaar: het was enkel aan de oostelijke kant dat de houtskoollaag dagzoomde. Op deze plaats was de houtskoollaag ook het dikste. Aan de zuidoostelijke kant is ook een nisje aangetroffen. Er was geen aparte uitgraving zichtbaar, maar wel de onderkant van een handgevormde reducerend gebakken beker (nagedraaid). Waarschijnlijk is de rest van de beker vernield bij het uitgraven van de recente verstoring. Door de positie van deze recente uitgraving, is het niet uit te sluiten dat er oorspronkelijk nog meer aardewerkvormen meegegeven waren in deze nis (figuur 19).

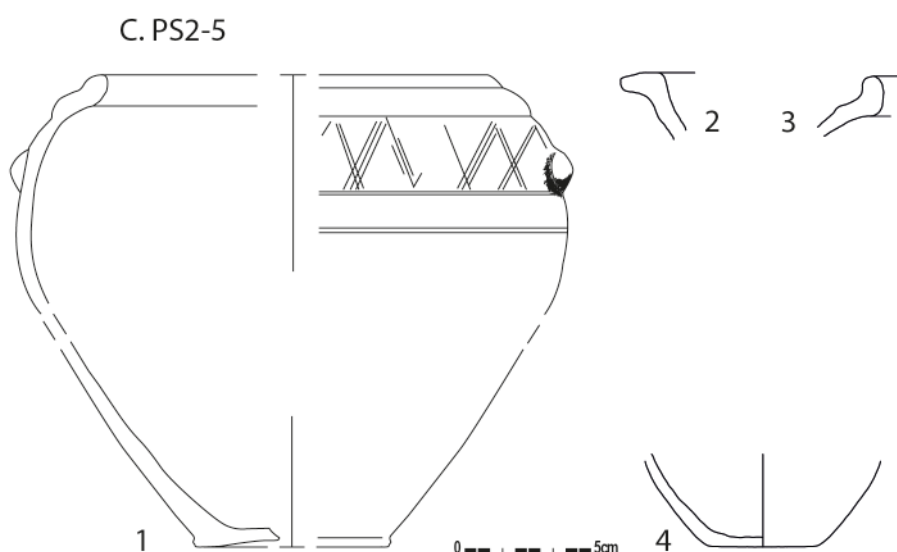
figuur 18. Detail van de nis in het grondvlak.

Figuur 19: doorsnedes op spoor PS2-5.

De opbouw van de grafkuil bestaat, net als de andere graven, uit een laag houtskool van ongeveer 10-20 cm dik. De bodem van de kuil is vrij onregelmatig lensvormig. Bovenop de houtskool is een bruin, zandig pakket geworpen dat was vrijgekomen bij het delven van de grafkuil. In tegenstelling tot de andere graven, is dit graf wel uitgegraven tot in de harde, tertiaire leemlaag. Onderaan de grafkuil is nog een dun bandje grijs zand waar te nemen, dat tijdens het aanleggen van de grafkuil in de kuil is blijven liggen.

De volledige vulling van de grafkuil is uitgeschept in bulkemmers (1120 liter) en nat gezeefd met een maaswijdte van 1 mm. De culturele vondsten (aardewerk, metaal, ...) zijn uitgepikt. In de vulling zaten zowel volledige potten, als sterk gefragmenteerde exemplaren, wat natuurlijk niet evident is voor de interpretatie van het begrafenisritueel. In totaal zijn er 155 scherven van tenminste 7 verschillende individuen teruggevonden (figuur 21, tabel 9).

Figuur 21: aardewerk uit graf PS2-5.

Dunwandige terra Nigra (eggshellware?)	Niet gedetermineerd	3 stuks
Gedraaid reducerend gebakken	Beker met ribbel op de schouder (figuur 21: 3)	1 stuk
Gedraaid reducerend gebakken	beker met minstens 2 knobbels op schouder (figuur 21: 1)	102 stuks
Handgevormd oxiderend gebakken	Dolium	1 stuks
Handgevormd oxiderend gebakken	Niet gedetermineerd	4 stuks
Handgevormd reducerend gebakken (nagedraaid)	Beker (2 individuen, een uit grafkuil en een uit de nis, maar passen niet aan elkaar) (figuur 21: 2, 4)	21 stuks
Handgevormd reducerend gebakken (nagedraaid)	Kom	1 stuk
Handgevormd reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	11 stuk
Romeins niet gedetermineerd aardewerk	Niet gedetermineerd	10 stuks
Technisch aardewerk	Niet gedetermineerd	1 stuk
	totaal	155 stuks

Tabel 9: aardewerk uit graf PS2-5.

Vooral het hoge aantal handgevormde potten valt op in deze grafcontext. Het is verder ook opvallend dat slechts 1 pot (gedraaid reducerend gebakken met knobbels op de schouder) zo goed als volledig in het graf zat, daar waar er van de overige potten slechts een fractie van de vormen zijn teruggevonden. Mogelijk zijn de andere vormen afkomstig van eerdere crematies op dezelfde brandstapel, en heeft er contaminatie plaats gevonden van de grafinsboedels.

Naast aardewerk, zijn er ook 68 fragmenten metaal uitgepikt (tabel 10). In hoofdzaak gaat het om nagels/spijkers die kunnen gelinkt worden aan constructiehout. Mogelijk zitten er ook enkele schoenspijkers tussen. Dit is echter gezien de fragmentatiegraad van het materiaal niet met zekerheid te stellen. Eén metalen object is waarschijnlijk afkomstig van een beslag van een kist of een kast. Het gaat om een plat ijzeren plaatje van $\pm 7,5$ cm x 1,9 cm x 0,5 cm met verschillende doorboringen. Mogelijk staat dit fragment in relatie met de vier fragmenten van scharnieren die zijn teruggevonden.

Ferro	Beslag: $\pm 7,5$ cm x 1,9 cm x 0,5 cm	1 stuk
Ferro	Kram met bovenaan een oog	1 stuk
Ferro	Spijker/nagel	51 stuks
Ferro	Niet gedetermineerd	9 stuks
Ferro	Scharnier	4 stuks
Non-ferro	Niet gedetermineerd: 2 bronzen fragmentjes, 1 fragmentje lood	3 stuks
	Totaal	69 stuks

Tabel 10: metaal uit graf PS2-5.

Assessment van de het gecremeerd bot (Katrien Van De Vijver)

Het gecremeerd bot is manueel uitgeselecteerd en nadien onderwerpen aan een fysisch antropologisch onderzoek. Er is een macroscopische analyse uitgevoerd waaruit bleek dat het verbrand bot slechts een beperkte informatie waarde bezat.

In totaal is er slechts 30 g verbrand bot bestudeerd, wat slechts een fractie is van de te verwachten hoeveelheid verbrand bot van een gecremeerd persoon. De gemiddelde grootte van het gecremeerd bot ligt tussen de 5-15 mm. Er zijn enkele grotere fragmenten, maar de meesten zijn kleiner dan 15 mm. Het grootste fragment bedroeg slechts 23 mm. De grotere fragmenten zijn vermoedelijk afkomstig van lange beenderen, de meeste kleine fragmenten zijn ongedetermineerd. Eén fragment kan afkomstig zijn van een *os metatarsale* of *-carpale*. Er werd één fragment van een ongedetermineerd gewrichtsoppervlak geobserveerd. Vijf fragmenten vertoonden ijzercorrosie afkomstig van lange beenderen en van het *os metatarsale/carpale* fragment. Op basis van deze resten is het niet mogelijk een geslachtsbepaling te doen. Ook de leeftijd is niet met zekerheid vast te stellen.

Datering

Op basis van de aardewerkvormen en de versieringspatronen kan een datering in de 2de-3de eeuw naar voor geschoven worden⁴.

---

⁴ Mondelinge info Johan Deschieter (Archeocentrum Velzeke)

2.3.4 ASSESSMENT VAN DE VONDSTEN

2.3.4.1 AARDEWERK

Bij het assessment van de vondsten werd per spoor en per materiaalcategorie een kwantificatie gemaakt van het aantal stuks.

Bij het aardewerk gebeurde een identificatie en een telling van de technische groepen en hierbinnen een identificatie en een telling van de vormtypes.

De resultaten van dit assessment kunnen zowel bij het hoofdstuk 2.3.3. als in de bijgevoegde materiaallijst geraadpleegd worden.

Het aangetroffen aardewerk dateert allemaal uit de Romeinse periode, en is in de 2de-3de eeuw n. Chr. te dateren. Het aardewerk is allemaal afkomstig uit een funeraire context en kent eenzelfde tafonomie. Bijna alle aardewerkvormen zijn sterk gefragmenteerd en onvolledig aanwezig in de grafcontexten. Het is duidelijk dat er een sterke selectie is gebeurd in hetgeen meegegeven werd in het graf. Bij graf PS2-5 is er een duidelijk andere selectieprocedure gevolgd bij de meegegeven vormen. In de houtskoolrijke vulling zijn scherven van minstens 7 verschillende individuen aangetroffen. Van zes individuen waren er slechts enkele scherven bewaard. Eén vorm echter, een gedraaide pot met twee knobbels op de schouder, zat wel volledig in de grafvulling, hoewel sterk gefragmenteerd. Er is duidelijk wel moeite geïnvesteerd om de volledige pot in de grafvulling te krijgen, in tegenstelling tot de andere vormen die slechts zeer fragmentair zijn meegegeven.

2.3.4.2 GECREMEERD BOT (KATRIEN VAN DE VIJVER)

Er werd een assessment gemaakt van verbrande botfragmenten uit vier brandrestengraven. De resten werden samen met een grote hoeveelheid houtskool ingezameld en met de hand uitgesorteerd zonder zeef. Voor elke context werd slechts een kleine hoeveelheid materiaal teruggevonden, het gewicht varieerde tussen 27 en 117 g (tabel). Bij een studie van moderne crematies varieerde het gewicht van de botfragmenten (>2mm) tussen 1001 en 1752g. Bij archeologische crematies varieerde het gewicht tussen <100g tot meer dan een kilogram (McKinley 1993) en er wordt zelden een zogenaamd volledige crematie teruggevonden. Ook op deze site gaat het niet om volledige crematies, maar om relatief kleine proporties.

De botfragmenten werden met de hand uitgeraapt, wat vermoedelijk resulteerde in een kleiner aandeel zeer kleine fragmenten. De afmetingen van de grootste fragmenten waren beperkt en varieerden tussen 23 en 42 mm. Over het algemeen werden vooral kleine fragmenten geobserveerd en in alle contexten was het overgrote merendeel tussen 5 en 15 mm groot. De aantallen varieerden, maar er werden steeds meer dan honderd fragmenten aangetroffen, wat een gevolg is van de kleine grootte van de fragmenten. De oppervlakteverwerking was eerder beperkt.

Op één na kunnen de fragmenten afkomstig zijn van menselijke beenderen, al kan dit voor de kleinste fragmenten niet met zekerheid worden bepaald. De grotere fragmenten waren voornamelijk afkomstig van de schacht van lange beenderen, voor slechts enkele fragmenten is een determinatie tot skeletelement mogelijk. Er werden in verschillende contexten enkele kleine fragmenten van ongedetermineerde gewrichtsoppervlakken geobserveerd en twee contexten bevatten een fragment van een mogelijk hand- of voetbeen. In twee contexten werden fragmenten van platte beenderen, zoals het bekken, geregistreerd. Algemeen kunnen slechts weinig fragmenten gedetermineerd worden, maar vermoedelijk zijn er fragmenten van verschillende delen van het skelet aanwezig.

De fragmenten waren algemeen wit tot wit-grijs van kleur en gecalcineerd, wat wijst op een relatief hoge verbrandingstemperatuur (Depierre 2014: 47). Verschillenden vertoonden zwarte verkleuringen, mogelijk afkomstig van de houtskool. Enkele botfragmenten uit drie contexten vertoonden ijzercorrosie of roodbruine verkleuringen, wat wijst op contact met ijzeren voorwerpen. Het is onduidelijk of dit gebeurde tijdens of na de verbranding.

Het minimum aantal individuen in elke context was één, maar gezien de beperkte mogelijkheden voor determinatie is dit niet veelzeggend. De botfragmenten waren afkomstig van mogelijk volgroeide

individuen, op basis van de dikte van het compacte bot. Er werden geen fragmenten geobserveerd die mogelijkheden bieden voor meer specifieke leeftijds- of geslachtsbepaling of metingen.

Algemeen gaat het slechts om kleine hoeveelheden materiaal, met weinig mogelijkheden voor een meer gedetailleerde studie van aanwezige skeletelementen, leeftijd- of geslachtsbepaling, metingen of pathologische veranderingen. Het ging niet om volledige crematies, mogelijk werd een deel verzameld na de verbranding en elders gedeponneerd, wat mogelijk ook de beperkte grootte van de fragmenten verklaard.

2.3.5 ASSESSMENT VAN DE STALEN

De verzamelde bulkstalen zijn allen afkomstig van de vier crematiegraven. In totaal gaat het om 23201 bulkstaal. Al deze stalen zijn nat gezeefd met een maaswijdte van 1 mm. De stalen zijn vervolgens te drogen gelegd. Het overgebleven residu bestond in hoofdzaak uit houtskoolbrokjes vermengd met aardewerk, metaal en gecremeerd menselijk bot. De culturele artefacten zoals metaal en aardewerk zijn uitgepikt. Het houtskool kan in een latere fase dienen voor verder wetenschappelijk onderzoek en wordt gearhiveerd.

2.3.6 CONSERVATIE-ASSESSMENT

De vondsten van de site Zingem-Ouwegem Molendamstraat bestaan enerzijds uit aardewerk, en anderzijds uit metalen vondsten. Alle vondsten zijn afkomstig uit funeraire contexten. De tafonomie van deze graven heeft bijgevolg ook een belangrijke rol gespeeld in de bewaringsgraad en de (on)volledigheid van de aardewerkvormen. Met uitzondering van één aardewerkvorm in grafcontext PS2-5 zijn alle aardewerkvormen sterk onvolledig bewaard. Het gaat in de meeste gevallen slechts om enkele scherven per recipiënt. De meeste potten zijn meegegeven geweest op de brandstapel met de overledene, waardoor deze vormen sterk verweerd en soms vervormd zijn door het vuur. Ditzelfde geldt ook voor de metalen objecten. In hoofdzaak ging het om nagels die in verband te brengen zijn met constructiehout (gebruikt voor de brandstapel of recuperatiehout dat gebruikt is om te verbranden?). Er zijn enkele indicaties voor meegegeven bronzen artefacten, echter waren deze zodanig verweerd dat er niet uit te maken was van welke voorwerpen deze afkomstig waren.

Het aangetroffen aardewerk verkeerd in een stabiele toestand en noopt niet tot verdere behandeling. Voor het tekenen van het aardewerk zijn verschillende stukken aan elkaar gelijmd. De vondsten worden ook in gereconstrueerde toestand bij elkaar bewaard.

Het metaal wordt gestockeerd in luchtdichte boxen voorzien van silicagel om zo het degradatieproces zoveel mogelijk stop te zetten. De vondsten worden allemaal geröntgend, waardoor ze bewaard blijven voor de toekomst. Gezien de aard van de vondsten (constructiematerialen) is er geen verdere conservatie nodig.

De vondsten worden volgens de regels van de kunst gestockeerd in het erkend Onroerend Erfgoed depot van SOLVA in Erembodegem.

2.3.7 DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat het projectgebied voor het grootste deel verstoord was door zandwinningsactiviteiten en bijkomend recente verstoringen. In een beperkte zone, aan de zuidoostelijke rand, bracht het vooronderzoek een kleine Romeinse begraafplaats aan het licht die in gebruik was in de loop van de 2de-3de eeuw n. Chr.

Afgezien van deze graven zijn er geen relictten uit deze periode aangetroffen die in verband kunnen gebracht worden met de begraving. Het lijkt hier dus om een geïsoleerd grafveldje te gaan. Hoewel de

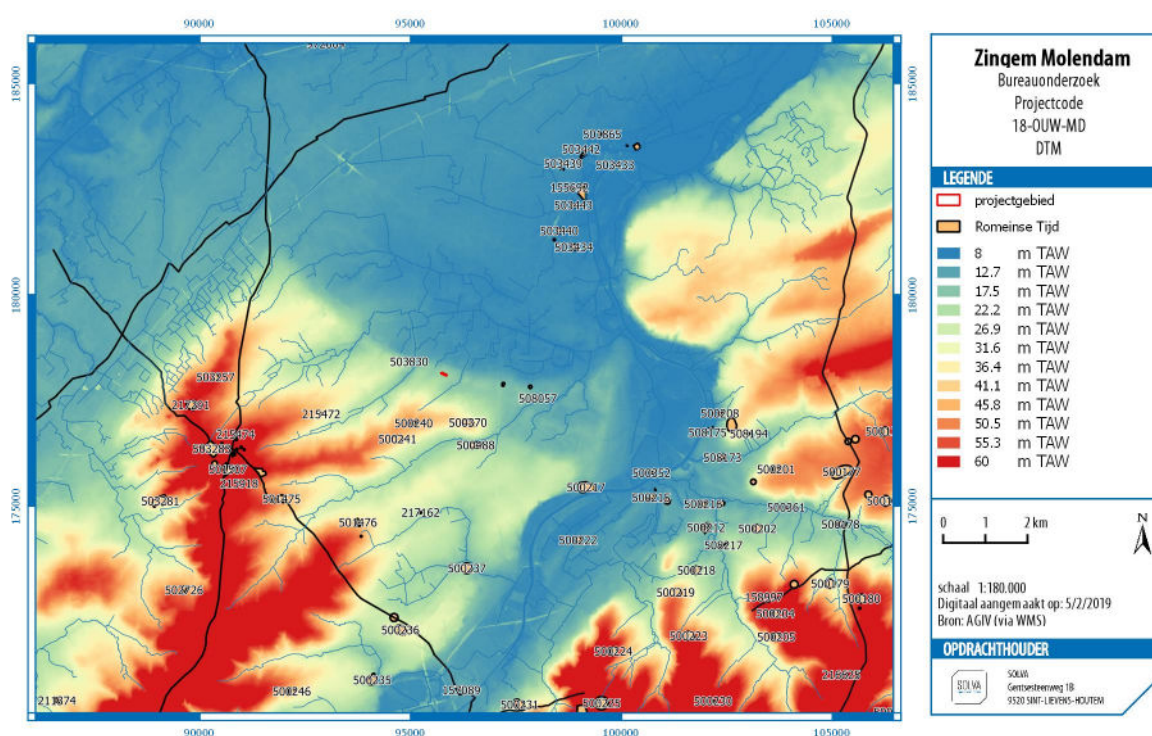
effectieve bewoning ook kort bij kan hebben gelegen, want de beperkte omvang van het onderzoeksterrein laat niet toe om hier definitief uitsluitsel over te geven. Daarbij dient er tevens rekening gehouden te worden met het feit dat het grootste deel van het projectgebied door zandwinning ernstig is verstoord. Dit kan het beeld enigszins beïnvloeden.

Het voorkomen van brandrestengraven tijdens het vooronderzoek is niet zo uitzonderlijk. In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksterrein zijn reeds bij verschillende archeologische prospecties en opgravingen Romeinse crematiegraven aan het licht gekomen. In de nabijheid zijn talrijke Romeinse vindplaatsen gekend (figuur 21). Opvallend is wel dat er, net zoals bij de prospectie in de Molendamstraat, bij al deze grafveldjes, geen bewoningssporen uit dezelfde periode zijn aangetroffen.

De site Huise 't peerdeken is gelegen op ongeveer 1,3 km ten oosten van de Molendamstraat. Tijdens twee verschillende vooronderzoeken zijn daar respectievelijk drie⁵ en zes⁶ brandrestengraven opgegraven. Deze kunnen gedateerd worden in de loop van de 1ste tot de tweede helft van de 2de eeuw n. Chr.

Twee km ten oosten van het projectgebied zijn er bij werken voor een pijpleiding aan de Bekestraat vijf brandrestengraven teruggevonden. De aldaar aangetroffen graven situeren zich in de loop van de eerste, en het begin van de 2de eeuw n. Chr. In de onmiddellijke omgeving van de graven zijn talrijke indicaties teruggevonden die wijzen op een Romeinse occupatie. Het gaat onder meer om talrijke fragmenten van dakpannen en ijzerzandsteen, maar ook om talrijke metaalslakken en zelfs restanten van oventjes voor metallurgie.

Ongeveer 1,5 km ten zuidwesten van het terrein zijn er bij recent archeologisch vlakdekkend onderzoek drie, mogelijk vier Romeinse crematiegraven teruggevonden die te dateren zijn in de loop van de 1ste en de 2de eeuw n. Chr.⁷

Figuur 20: Projectie van de CAI op het hoogtemodel, met weergave van de Romeinse vindplaatsen in de streek.

⁵ Rogge 1973

⁶ De Groote *et al.* 1999

⁷ Hertoghs *et al.* 2017

2.3.8 CONFRONTATIE VAN DE BEVINDINGEN MET DE RESULTATEN VAN VOORGAANDE ONDERZOEKSFASES

Het **bureauonderzoek** toont aan dat het projectgebied **landschappelijk** een interessante positie inneemt, op een heuvelflank langs de Scheldevallei. Bovendien zijn er weinig aanwijzingen voor erosie. Ook historisch betreft het een interessante situatie, gezien de ligging in de omgeving van de parochiekerk en historische kern van Ouwegem. De oudste zekere vermelding van de kerk stamt uit 1123, maar de kerk zou mogelijk kunnen teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het projectgebied valt echter buiten de feitelijke historische kern van Ouwegem, in een gebied dat volgens de historische kaarten (18de eeuw en recenter) steeds gebruikt is als **landbouwgrond**. De aanwezigheid van grote percelen land binnen een zone die op de historische kaarten als kouter worden aangeduid, zou kunnen wijzen op een vroeg in cultuur brengen van deze gronden (volle middeleeuwen). De historische kaarten wijzen voor de post-middeleeuwse periode op een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom.

In **recentere periodes** is het noordelijk deel van het projectgebied echter door omgevingswerken in aanzienlijke mate geroerd. Behalve bebouwing ter hoogte van de Molendamstraat en een schuur of stal aan de overgang met de akkers, werd in de tweede helft van de jaren 2000 een **verharde parking** aangelegd op dit noordelijke deel. De zuidelijke percelen zijn echter steeds als **landbouwgrond** in gebruik gebleven. Ten aanzien van het bureauonderzoek bleek bijkomend dat het merendeel van het terrein in het verleden reeds werd afgegraven voor zandwinning.

2.3.9 DE VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.3.9.1 EEN GEMOTIVEERDE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHE TERREIN

Het proefsleuvenonderzoek aan de Molendamstraat wees uit dat het **grootste deel** van het terrein **ernstig verstoord** was door winning van eolisch zand. De zone van de huidige parking bleek meer dan **1 m diep vergraven** en opgehoogd te zijn. Ook op de zone die momenteel nog als akkerland in gebruik was, is **zandwinning** vastgesteld. Deze zandwinning had ook als gevolg dat er in deze zones **geen archeologische relictten meer bewaard** zijn gebleven, of minstens zwaar aangetast, als deze al aanwezig zouden zijn geweest. In de zone waar zandwinning werd vastgesteld, werden nergens indicaties voor archeologische sporen vastgesteld.

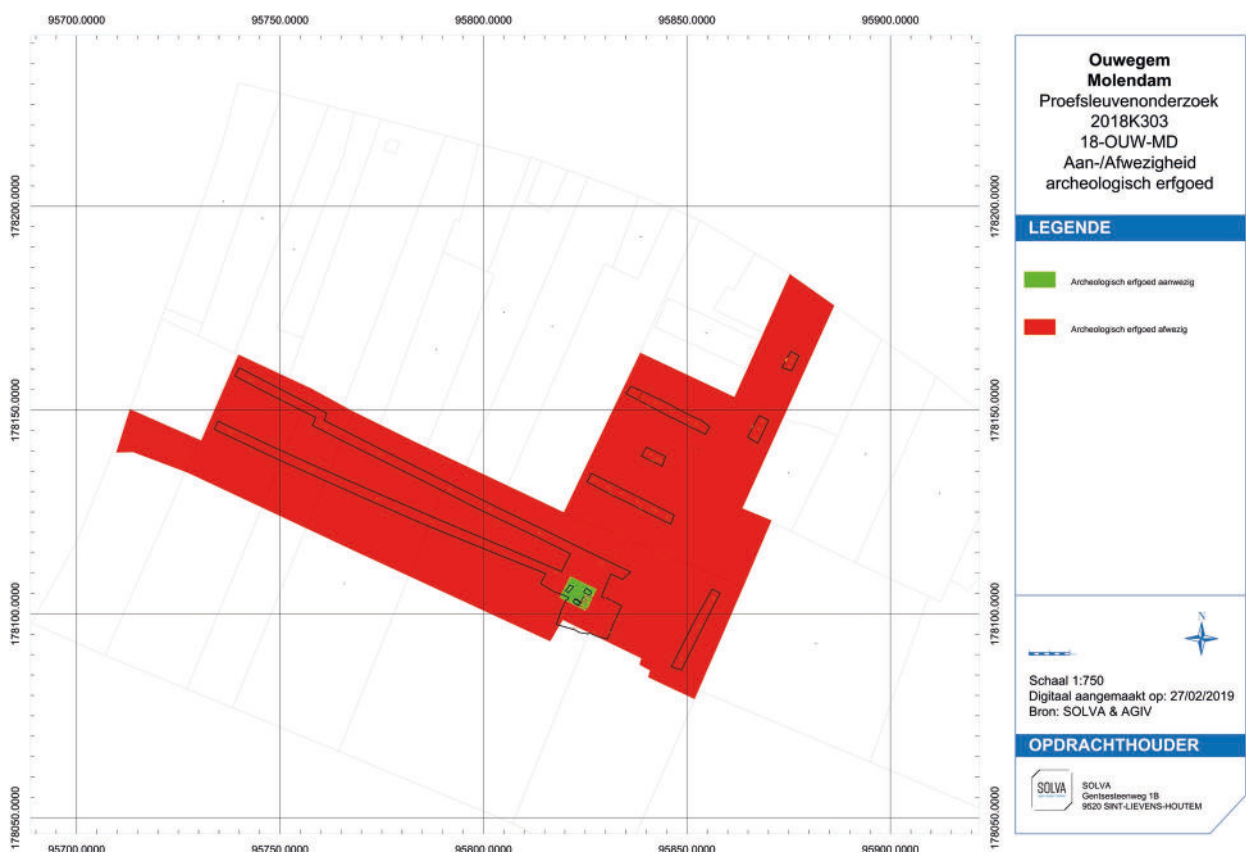
De enige plaats waar er geen zandwinning is gebeurd, is de zuidoostelijke hoek van het projectgebied. In deze zone zijn **vier Romeinse crematiegraven** uit de 2de – 3de eeuw teruggevonden, zij het wel dat twee hiervan ook redelijk zwaar **verstoord zijn door recente kuilen** op deze plaats.

De vier crematiegraven waren duidelijk op elkaar georiënteerd en vormden een vierkant met de lange zijde. Bij het aanleggen van een groot kijkvenster rond deze graven, zijn geen bijkomende graven meer aangetroffen, waaruit blijkt dat het zeker niet om een groot aaneengesloten grafveld gaat. Gelet op de specifieke configuratie die de graven maken ten opzichte van elkaar, kunnen we aannemen dat deze een afgesloten geheel vormen (bijvoorbeeld een familiegrafveldje). Of dit wil zeggen dat er geen andere graven meer aanwezig zijn, is niet 100% hard te maken, maar lijkt aannemelijk.

Alleszins, de zandwinning hypothiceert de onderzoeksmogelijkheden. Met uitzondering van graf PS2-5, zijn alle graven **slechts ingegraven tot de overgang van het eolische zand en de tertiaire leem**. Dit impliceert dat er in het gebied waar het zand is ge-extraheert er hoogstwaarschijnlijk ook om die reden **geen bijkomende graven** (meer) te verwachten zijn. De verwachtingen naar bijkomende sporen zijn dus zeer gering, ook al omdat in de zone waar er geen zandwinning heeft plaatsgevonden, er dan weer recente kuilen werden aangetroffen (zie verstoring van de graven).

Wat de **verzamelde dataset** betreft, kan gesteld worden dat alle onderzoek, voor zover in kader van een basisrapportage relevant, uitgevoerd werd: alle staalnames werd integraal uitgezeefd, het materiaal werd opgesplitst per categorie, gedetermineerd, geteld, getekend en het menselijk botmateriaal werd aan een fysisch-anthropologisch onderzoek onderworpen. De afweging werd gemaakt of bijkomende radiokoolstofdateringen nuttig zouden zijn, maar gezien de te verwachten tijdsspanne op basis van het aardewerkspectrum (2^e-3^e eeuw) kan gesteld worden dat radiokoolstofdatering geen meerwaarde zal bieden, gelet op het plateau dat voor deze periode in 14C-curve gekend is.

2.3.9.2 AFBAKENING VAN DE ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Figuur 21: Zone waar archeologisch erfgoed verwacht wordt (bron: AGIV, digitaal aangemaakt op 27/02/2019).

2.3.9.3 AFBAKENING VAN DE ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

Zie figuur 22.

2.3.9.4 BEANTWOORDEN VAN DE VOOROPGESTELDE VRAAGSTELLING

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem had tot doel informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. De meeste aandacht hierbij gaat uit naar de oudere periodes, aangezien er voor deze geen informatie beschikbaar is. Hiertoe zijn volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen geformuleerd:

-Nagaan of er archeologische sporen bewaard zijn in het projectgebied onder de bouwvoor.

Er zijn op het projectgebied vier Romeinse crematiegraven teruggevonden. De rest van het terrein is verstoord door recente zandwinning.

-Hoe goed zijn de archeologische sporen onder de bouwvoor bewaard?

De vier brandrestengraven zijn slechts matig bewaard gebleven. Enkel PS2-5 was quasi volledig bewaard. De overige graven waren reeds ten dele weggeploegd of vergraven door recente uitgravingen.

-Van welke aard zijn deze sporen?

Het gaat enkel om Romeinse crematiegraven.

-Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen?

De graven wijzen op funeraire praktijken die waarschijnlijk te maken hebben met een nederzetting in de korte nabijheid van de vindplaats.

-Uit welke periode stammen de archeologische sporen? En hoe verhouden deze zich tot elkaar? En hoe verhouden ze zich tot het ruimere kader en gekende archeologische sites in de omgeving?

Het gaat om vier crematiegraven uit de 2de-3de eeuw n. Chr. Het aanwezige archeologische materiaal laat geen verdere datering toe van de sporen. De sporen zijn duidelijk georiënteerd op elkaar, aangezien ze met de lange zijde een rechthoek vormen. De sporen vormen een goede aanvulling van hetgeen gekend is uit de onmiddellijke omgeving. Op verschillende sites op korte afstand van de vindplaats zijn graven uit dezelfde periode teruggevonden (zie 2.3.7). Ze illustreren de intensieve bewoning in deze periode in de regio.

-Is er sprake van continuïteit in eventuele bewoning of zijn er juist belangrijke discrepanties waar te nemen?

Op basis van deze beperkte vondsten is het niet mogelijk om uitsluitsel te geven over de continuïteit van het grafveldje. De vondsten wijzen op een datering in de 2de – 3de eeuw maar laten geen nauwkeurige datering toe. Binnen het projectgebied zijn er, door de grote mate van verstoring van de terreinen, geen mogelijkheden om dit verder te evalueren.

2.4 BIBLIOGRAFIE

Bauters L., Braeckman K., Jamée W., Rogge M. & Vermeulen F., 1997. Zingem-Huise. Nederzettingssporen uit de Romeinse periode nabij de Bekestraat. In: De Kegel A., e.a., Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1996, Gent, p, 127-129

De Grootte, K., Bastiaens, J., De Clercq, W., Deforce, K., Vandenbruaene, M. 2003: Gallo-Romeinse graven te Huise 't Peerdeken (Zingem, prov. Oost-Vlaanderen). Een multidisciplinaire analyse. *Archeologie in Vlaanderen VII*, 31-64.

Depierre G. 2014. Crémation et archéologie. Nouvelles alternatives méthodologiques en ostéologie humaine. Dijon, Éditions Universitaires de Dijon.

Hertoghs S., Woltinge I., Perdaen Y., Pawelczak P. 2017: Archeologische opgraving Huise- Lange Aststraat, BAAC Vlaanderen Rapport 587, Gent.

McKinley J.I. 1993. Bone fragment size and weights of bone from modern British cremations and the implications for the interpretation of archaeological cremations. *International Journal of Osteoarchaeology* 3(4): 283-287.

Rogge M. 1973: Romeinse brandrestengraven te Huise – 't peerdeken. In: DE LAET S.J., VAN DOORSELAER A., DESITTERE M., THOEN H., VERHAEGHE F. & ROGGE M., Oudheidkundige opgravingen en vondsten in Oost-Vlaanderen VL, *Kultureel jaarboek van de provincie Oost-Vlaanderen 1972 1*, Gent, 381-384.

2.5 BIJLAGEN

- Algemene Projectinfo
- Info per fase
- Dagrapporten
- Spoor-Combinatielijst
- Sporenljst
- Vondstenlijst
- Assessment van de vondsten
- Plannenlijst
- Fotolijst
- Tekeningenlijst